

PATRO-MONAĤO. — Kion vi tute ne meritias ricevi. Rigardu ĉirkaŭen, vi brulfaristo! ĉie, kien vi nur povas rigardi, vi estas ĉirkaŭfermita de niaj rajdantoj, — tie ĉi estas nenia loko por forkuri. Tiel certe, kiel ĉerizoj kreskas sur ĉi tiuj kverkoj kaj ĉi tiuj abioj portas persikojn, tiel certe vi povos vivaj forkuri de tiuj ĉi kverkoj kaj abioj.

MOOR. — Ĉu vi aŭdas, Schweizer? Sed nur pluen!

PATRO-MONAĤO. — Aŭdu do, kiel bonkore, kiel pardoneme la juĝo agas kun vi, malvirtulo : se vi nun tuj rampos al la kruco kaj petegos pri kompato kaj indulgo, vidu, tiam la severeco fariĝos por vi kompato, la justeco estos por vi amanta patrino, — ŝi fermos siajn okulojn por duono de viaj krimoj kaj limigos sin per tio, ke ĝi — prezentu al vi — kondamnos vin nur al morto per la rado.

SCHWEIZER. — Vi aŭdis, hetmano? Ĉu mi iru kaj kunpremu la gorĝon al tiu ĉi dresita paŝtista hundo, ke la ruĝa suko ŝprucu ĉe li el ĉiuj ŝvitporoj?

ROLLER. — Hetmano! Per ĉiuj diabloj de la infero! Hetmano, kiel li premas la malsupran lipon inter la dentojn! Ĉu vi permesos al mi pendigi tiun ĉi kanajlon sub la ĉielo la kapon malsupren?

SCHWEIZER. — Al mi, al mi! mi ĵetos min genue antaŭ vi! Al mi donu la plezuregon, ke mi faru el li kaĉon! (*La patro-monaĥo krias.*)

MOOR. — For de li! Neniu kuraĝu lin ektuŝi! (*Al la monaĥo, eltirante sian glavon.*) Vidu, sinjoro patro! tie ĉi staras sepdek-naŭ, kies hetmano mi estas, kaj neniu el ili scias flugi laŭ signo kaj komando, aŭ danci laŭ muziko de paflegoj, kaj tie ekstere staras deksep centoj da homoj, grizigintaj sub pafiloj, — tamen aŭdu nun! tiel diras Moor, la hetmano de la brulfaristoj : estas vero, mi mortigis la imperian grafon, mi forbruligis kaj prirabis la dominikan preĝejon, mi ĵetis fajron en vian bigotan urbon, kaj mi renversis la pulvoturon super la kapojn de bonaj kristanoj, — sed tio ĉi ne estas ankoraŭ ĉio. Mi faris ankoraŭ pli. (*Li etendas sian dekstran manon.*) Ĉu vi rimarkas la kvar grandvalorajn ringojn, kiujn

mi portas sur ĉiuj fingroj? Iru kaj raportu punkton post punkto al la sinjoroj de la juĝo pri morto kaj vivo ĉion, kion vi nun aŭdos kaj vidos. Tiun ĉi rubenon mi detiris de la fingro de unu ministro, kiun mi dum ĉasado mortigis antaŭ la piedoj de lia princo. El la popolamasa polvo li per flatado sin levis ĝis la stato de la plej granda favorato de la princo, la falo de lia najbaro estis la benketo, per kiu li atingis sian altecon, larmoj de orfoj levis lin supren. Tiun ĉi diamanton mi detiris de unu financa konsilanto, kiu vendadis honorajn lokojn kaj oficojn al tiuj, kiuj pagis pli da mono, kaj la ĉagrenitan patrioton li forpuŝis de sia pordo. Tiun ĉi agaton mi portas pro la honoro de unu viaspeca pastro, kiun mi sufokis per mia propra mano, kiam li sur publika predikseĝo ploris, ke la inkvizicio perdis sian forton.... Mi povus rakonti al vi ankoraŭ pli multe pri miaj ringoj, se mi ne bedaŭrus jam la kelkajn vortojn, kiujn mi malŝparis kun vi.

PATRO-MONAĤO. — Ho Faraono, Faraono!

MOOR. — Ĉu vi ĝin aŭdas? Ĉu vi rimarkis la ĝemon? Ĉu li ne staras ĉi tie, kvazaŭ li volus elpreĝi fajron el la ĉielo sur la bandon de Koraho? li juĝas per unu eklevo de la ŝultroj, kondamnas per unu kristana « ha »! Kiel la homo povas esti tiel blinda? Li, kiu havas la cent okulojn de Arguso, por elserĉi makulojn sur sia frato, kiel li povas esti tiel blinda rilate sin mem? El siaj nuboj ili tondras pri bonkoreco kaj toleremeco, kaj ili alportas al la Dio de amo homajn oferojn, kiel al fajrobraka Moloĥo, — ili predikas pri amo al la proksimulo kaj malbenante forpelas la okdekjaran blindulon de siaj pordoj! ili furiozas kontraŭ monavideco, kaj dume pro oraj ornamoj ili senpopoligis Peruon kaj enjungis la idolanojn kiel bruton antaŭ siaj veturiloj. Ili rompas al si la kapojn, kiamaniere la naturo povis krei Iskarioton, kaj dume ne la plej malbona el ili perfidus la triunuan Dion pro dek arĝentaj moneroj. Ho, vi fariseoj, falsistoj de la vero, vi simioj de la Dieco! Vi ne timas genuflexi antaŭ kruco kaj altaroj, vi vundas viajn dorsojn per

rimenoj kaj turmentas vian karnon per fastado; vi pensas, ke per tiuj ĉi mizeraj jonglaĵoj vi nebulos la okulojn al tiu, kiun vi, mal-saguloj, ja nomas la Ĉionscianta, tiel same, kiel oni plej akre mokas la eminentulojn, se oni flatas al ili, ke ili malamas la flatistojn. Vi fanfaronas pri honesteco kaj modela konduto, sed la Dio, kiu tra-vidas viajn korojn, ekfuriozus kontraŭ la Kreinto, se li ne estus ĝuste tiu, kiu kreis la monstron en la Nilo. — Forigu lin de miaj okuloj!

PATRO-MONAĤO. — Kaj malvirtulo povas ankoraŭ esti tiel fiera!

MOOR. — Ankoraŭ ne sufiĉe, — nun mi volas paroli fiere! Iru kaj diru al la multe estimata juĝistaro, kiu decidis pri vivo kaj morto, ke mi ne estas ŝtelisto, kiu konspiras kun dormo kaj noktomezo kaj fanfaronas grandecon kaj potencon sur la ŝnura ŝtupetaro! Kion mi faris, tion mi sendube iam legos en la ŝuldolibro de la ĉielo; sed kun ĝiaj mizeraj administrantoj mi volas perdi plu nenium vorton. Diru al ili, ke mia profesio estas repagado, — vengado estas mia metio. (*Li turnas al li sian dorson.*)

PATRO-MONAĤO. — Vi ne volas do indulgon kaj favoron? Bone, kun vi mi finis. (*Turnas sin al la bando.*) Aŭdu do vi, kion la justeco per mi sciigas al vi! Se vi nun tuj ligos kaj transdonos al ni tiun ĉi kondamnitan krimulon, tiam — vidu — viaj punindaj malbonegaj faroj estos pardonitaj al vi ĝis plena forgeso, la sankta eklezio vin, devojigintajn ŝafojn, kun renovigita amo akceptos al sia patrina brusto, kaj por ĉiu el vi estos malbarita la vojo al honora ofico. (*Kun triumfa rideto.*) Nu, nu? Kiel ĝi plaĉas al via reĝa moŝto? — Vigle do! Ligu lin kaj estu liberaj!

MOOR. — Ĉu vi ĝin bone aŭdas? Ĉu vi aŭdas? Kial ĝi vin konsternis? Kial vi staras kun tia embarasa mieno? La justeco proponas al vi liberecon, kaj vi ja efektive estas jam ĝiaj kaptitoj. Ĝi donacas al vi la vivon, kaj tio ĉi ne estas fanfaronado, ĉar vi sen ia dubo estas jam juĝitaj. Ĝi promesas al vi honorojn kaj oficojn, kaj dume, se vi eĉ venkos, kia alia povas esti via sorto, krom mal-

honoro, malbena kaj persekuto? Ĝi promesas al vi paciĝon kun la ĉielo, kaj vi ja estas efektive kondamnitaj. Sur neniu el vi troviĝas eĉ unu haro, kiu ne iros en la inferon. Vi ankoraŭ pripensas? vi ankoraŭ ŝanceliĝas? Ĉu estas tiel malfacile elekti inter la ĉielo kaj la infero? Helpu do, sinjoro patro!

PATRO-MONAĤO, *al si mem.* — Ĉu tiu homo frenezigiĝis? (*Laŭte.*) Ĉu vi eble suspektas, ke tio ĉi estas kaptilo, por kapti vin vivaj? Legu mem, jen estas la subskribita ĝenerala pardonon. (*Li donas paperon al Schweizer.*) Ĉu vi povas ankoraŭ dubi?

MOOR. — Vidu do, vidu do! Kion vi povas pli deziri? Propramane subskribita! Ĝi estas favoro, kiu superas ĉiujn limojn. Aŭ eble vi timas, ke ili rompos sian vorton, ĉar vi iam aŭdis, ke promeson donitan al perfiduloj oni ne plenumas? Ho, havu nenian timon! Jam la politiko povus ilin devigi plenumi sian vorton, se ĝi estus donita eĉ al la satano. Ĉar alie kiu en la estonteco ion kredus al ili? Kiel ili povus iam duan fojon fari uzon el sia vorto? Mi povus ĵuri al vi, ke ili estas sinceraj. Ili scias, ke ĝi estas mi, kiu vin ribeligis kaj incitis; vin ili rigardas kiel senkulpajn. Viajn krimojn ili klarigas al si kiel erarojn de juneco, kiel mankon de pripenso. Min solan ili volas havi, mi sola meritas repagon. Ĉu ne estas tiel, sinjoro patro?

PATRO-MONAĤO, *al si mem.* — Kiel estas nomata la diablo, kiu parolas el li? (*Laŭte.*) Jes, certe, certe tiel estas. (*Al si mem.*) Li min tute frenezigas.

MOOR. — Kiel? Ankoraŭ nenia respondo? Ĉu eble vi ankoraŭ esperas trati vin per bataliloj? Rigardu do ĉirkaŭen, rigardu do ĉirkaŭen! tion ĉi vi ja ne povas esperi, ĝi estus ja nun infana memfido. Aŭ eble vi flatas al vi, ke vi falos kiel herooj, ĉar vi vidis, ke mi ĝojis pro la tumulto? Ho, ne pensu ĉi tion! Vi ne estas Moor! Vi estas simplaj ŝtelistoj! mizeraj iloj de miaj pli grandaj planoj, vi estas malestimindaj, kiel la ŝnuro en la mano de la ekzekutisto. Ŝtelistoj ne povas fali, kiel falas herooj. La vivo por la ŝtelistoj

estas gajno, poste ilin atendas io terura; ŝtelistoj havas la rajton tremi antaŭ la morto. Aŭdu, kiel iliaj kornoj sonas! Vidu, kiel minace brilas iliaj sabroj! Kiel? ankoraŭ sendecidaj? ĉu vi estas frenezaj? Ĝi estas nepardonebla! Mi ne volas danki al vi mian vivon, mi hontas pro via ofero!

PATRO-MONAĤO, *ekstreme mirigita*. — Mi perdas mian tutan saĝon, mi forkuras! Ĉu oni iam aŭdis ion similan?

MOOR. — Aŭ eble vi timas, ke mi mem min mortpikos kaj per memmortigo mi neniigos la kontrakton, kiu rilatas nur al vivanto? Ne, sinjoroj, tio ĉi estas senbezona timo. Jen mi forjetas mian ponardon kaj miajn pistolojn kaj tiun ĉi boteleton kun veneno, kiu povus ankoraŭ servi al mi, — mi estas nun tiel senforta, ke mi perdis eĉ la regadon super mia vivo.... Kio? ankoraŭ sendecidaj? Aŭ eble vi pensas, ke mi min defendos, kiam vi volos min ligi? Vidu! jen mi ligas mian dekstran manon al tiu ĉi kverka branĉo, mi estas tute sendefenda, infano povas min renversi. Kiu estas la unua, kiu forlasas sian hetmanon en la mizero?

ROLLER, *en sovaĝa ekscito*. — Kaj se eĉ la infero naŭoble nin ĉirkaŭus! (*Svingas sian glavon.*) Kiu ne estas hundo, tiu savu la hetmanon!

SCHWEIZER, *disŝiras la paperon de pardono kaj ĵetas la pecojn al la monaĥo en la vizagon*. — En niaj kugloj estas la pardono! For, kanajlo! diru al la senato, kiu vin sendis, ke inter la bando de Moor vi ne trovis eĉ unu solan perfidulon! Savu, savu la hetmanon!

ĈIUK, *bruas*. — Savu, savu, savu la hetmanon!

MOOR, *liberigante sin, ĝoje*. — Nun ni estas liberaj, kamaradoj. Mi sentas armeon en mia pugno! Morto aŭ libereco! Almenaŭ neniun ili havu viva!

(*Oni trumpetas al atako. Bruo kaj tumulto. La rabistoj foriras kun nudigitaj glavoj.*)

AKTO TRIA

SCENO UNUA.

AMALIO, *en la ĝardeno, ludas sur luto.*

Bela per beleco de anĝelo,
El junuloj estis li unua,
Kun rigardo kvazaŭ la ĉielo
Spegulita en la maro blua.

Fajre brulis liaj ĉirkaŭprenoj,
Forte batis koro ĉe la koro,
Korpo estis kvazaŭ en katenoj
Kaj spirito revis en adoro.

Liaj kisoj — paradiza ĝuo!
Kvazaŭ brulas flam' en flam' alia,
Kvazaŭ harpaj sonoj en kunfluo
Por ĉiela ludo harmonia.

Al animo flugis la animo,
Tremis lipoj, vangoj la brulantaj,
Kaj fandite tuta mond' sen limo
Vage naĝis ĉirkaŭ la amantaj.

For li estas, vane sen espero
Vokas lin la krio de korpremo,
Kaj la tuta ĝojo de la tero
Flugis for, kaj restis sole ĝemo!

(*Francisko eniras.*)

FRANCISKO. — Jam denove ĉi tie, obstina revistino? Vi forŝteligis de la gaja festeno kaj vi difektis al la gastoj ilian ĝojon.

AMALIO. — Estas domaĝo pri tiu senkulpa ĝojo! En iliaj oreloj kredeble murmuris ankoraŭ la funebra kanto, kiu akompanis vian patron al la tombo...

FRANCISKO. — Ĉu vi volas do eterne funebri? Lasu la mortintojn dormi kaj feliĉigu la vivantojn! Mi venas....

AMALIO. — Kaj kiam vi reiros?

FRANCISKO. — Ho ve! Ne havu tian malluman fieran vizaĝon! Vi malĝojigas min, Amalio. Mi venas, por diri al vi....

AMALIO. — Mi devas do aŭskulti, Francisko de Moor fariĝis ja reganta sinjoro.

FRANCISKO. — Jes, bone, ĝi estas ĝuste tio, pri kio mi volis paroli kun vi. Maksimiliano foriris dormi en la tombo de la patroj; mi estas sinjoro. Sed mi volus esti ĝi tute plene, Amalio. Vi scias, kio vi estis por nia domo, vi estis tenata kiel filino de Moor, eĉ la morton transvivis lia amo al vi, — tion vi ja neniam forgesos?

AMALIO. — Neniam, neniam. Kiu do povus tion ĉi tiel facile fordiboĉi ĉe gaja festeno!

FRANCISKO. — La amon de mia patro vi devas rekompenci en liaj filoj, kaj Karolo mortis.... Vi miras? vi ricevas kapturton? Jes, efektive, la penso estas tiel flate alta, ke ĝi eĉ la fierecon de virino ebriiĝas. Francisko premas per la piedoj la esperojn de la plej nobelaj fraŭlinoj, Francisko venas kaj proponas al malriĉa senhelpa orfino sian koron, sian manon kaj kune kun ĝi sian tutan oron, ĉiujn siajn kastelojn kaj arbarojn. Francisko, la enviata, la timata, deklaras sin propravole sklavo de Amalio.

AMALIO. — Kial la fulmo ne fendas la malpian langon, kiu elparolas la kriman vorton! Vi mortigis mian amaton, kaj Amalio nomu vin sia edzo! Vi....

FRANCISKO. — Ne tiel kolere, mia principina moŝto! Estas vero, ke Francisko ne fleksas sin antaŭ vi kiel kolombumanta Celadono; certe li ne kutimiĝis, simile al la sopiranta Arkadia paŝtisto, krei siajn amajn plendojn al la eĥo de la grotoj kaj rokoj, — Francisko parolas, kaj se oni ne respondas, li *ordonos*.

AMALIO. — Vi, vermo, ordoni? al mi ordoni? kaj se oni resendos al vi la ordonon kun ridego?

FRANCISKO. — Tion vi ne faros. Mi scias ankoraŭ rimedojn, kiuj tre bone povas fleksi la fierecon de malhumila obstinulino — monaĥinejo kaj muroj.

AMALIO. — Brave! belege! kaj en la monaĥinejo kaj inter la muroj esti por ĉiam liberigita de via baziliska rigardo kaj havi sufiĉe da libera tempo, por pensi pri Karolo kaj fordoni sin al li. Bonvenon al via monaĥinejo! donu, donu viajn murojn!

FRANCISKO. — Haha! tia estas la afero? Gardu vin! Nun vi instruis al mi la arton, kiel mi devas vin turmenti. Tiun ĉi eternan ĥimeron pri Karolo mia rigardo elvipados al vi el la kapo simile al fajrohara furio; la teruraĵo Francisko staros ĉiam garde malantaŭ la bildo de via amato, simile al la sorĉita hundo, kiu kuŝas sur subteraj kestoj da oro, — per la haroj mi vin trenos en la preĝejon, kun la glavo en la mano mi elpremos al vi el la brusto la edzecan ĵuron, vian liton virgulinan mi okupos per forto, kaj vian fieran ĉastecon mi venkos per ankoraŭ pli granda fiereco.

AMALIO, *donas al li vangofrapon*. — Antaŭe prenu ĉi tion kiel doton.

FRANCISKO, *furioze*. — Ha! dekoble kaj centoble tio ĉi estos venĝita! Ne mia edzino — tiun ĉi honoron vi ne havos — mia amajstino vi estos, tiel ke la honestaj vilaĝanedzinoj montrados vin per fingroj, kiam vi permesos al vi iri tra la strato. Grincu per la dentoj, ŝprucigu fajron kaj morton el viaj okuloj — min amuzas la kolerego de virino, ĝi faras vin ankoraŭ pli bela, pli

dezirinda. Venu, — tiu ĉi kontraŭbatalado ornamos mian triumfon kaj spicos al mi la volupton en perforte akirita ĉirkaŭprenado, — venu kun mi en mian ĉambron, mi brulas de dezirego, — nun tuj iru kun mi. (*Li volas fortreni ŝin.*)

AMALIO, *ĵetas sin sur lian kolon.* — Pardonu min, Francisko! (*Dum li volas ŝin ĉirkaŭpreni, ŝi deŝiras al li la glavon de lia flanko kaj rapide resaltas.*) Ĉu vi vidas, malbonulo, kion mi povas nun fari kun vi? Mi estas virino, sed virino furioza, — kuraĝu nun ekpalpi mian korpon per malĉasta tuŝo, — kaj tiu ĉi ŝtalo trape-netros la mezon de via voluptavida brusto, kaj la spirito de mia onklo gvidos por tio ĉi mian manon. Tuj kuru for!

(*Ŝi forpelas lin.*)

AMALIO. — Ha, kiel bone estas al mi! Nun mi povas libere spiri, mi sentas min forta, kiel flama ĉevalo, furioza kiel tigrino, kiu kuras post la triumfanta rabinto de ŝiaj infanoj... En monaĥinejon, li diras, — dankon al vi por tiu ĉi feliĉa elpenso! Nun la trompita amo trovis sian rifuĝejon, — la monaĥinejo, la kruco de la Savinto estas la rifuĝejo de la trompita amo. (*Ŝi volas foriri.*)

(*Hermano timeme eniras.*)

HERMANO. — Fraŭlino Amalio! Fraŭlino Amalio!

AMALIO. — Malfeliĉulo! kial vi min malhelpas?

HERMANO. — Tiun ĉi pezegon mi devas deĵeti de mia animo, antaŭ ol ĝi ĝin enpremos en la inferon. (*Ĵetas sin teren antaŭ ŝi.*) Pardonon! pardonon! Mi vin tre ofendis, fraŭlino Amalio.

AMALIO. — Levigu! Iru! mi nenion volas scii. (*Ŝi volas foriri.*)

HERMANO, *retenante ŝin.* — Ne! Restu! Pro Dio! Pro la eterna Dio! Vi devas ĉion scii!

AMALIO. — Eĉ ne unu sonon plu! Mi vin pardonas, — iru hejmen en paco. (*Ŝi volas forrapidi.*)

HERMANO. — Aŭdu do nur unu solan vorton, — ĝi redonos al vi vian tutan trankvilecon.

AMALIO, *revenas kaj regardas lin kun miro.* — Kiel, amiko? Kiu

en la ĉielo aŭ sur la tero povas redoni al mi mian trankvilecon?

HERMANO. — Tion ĉi povas fari unu sola vorto de miaj lipoj. Aŭskultu min!

AMALIO, *prenante lian manon kun kompatato*. — Bona homo, ĉu unu vorto de viaj lipoj povas disrompi la riglilojn de la eterneco?

HERMANO, *leviĝas*. — Karolo ankoraŭ vivas!

AMALIO, *kriante*. — Malfeliĉa!

HERMANO. — Tiel estas.... Ankoraŭ unu vorton, — via onklo....

AMALIO, *kun minaca mieno*. — Vi mensogas!

HERMANO. — Via onklo....

AMALIO. — Karolo ankoraŭ vivas!

HERMANO. — Kaj via onklo....

AMALIO. — Karolo ankoraŭ vivas?

HERMANO. — Ankaŭ via onklo.... Ne elperfidu min. (*Rapide forkuras.*)

AMALIO, *staras longan tempon kvazaŭ ŝtonigita. Poste ŝi sovaĝe ekkrias kaj elkuras post Hermano*. — Karolo ankoraŭ vivas!

SCENO DUA.

Loko sur la bordo de Danubo

La RABISTOJ kuŝas sur altaĵo sub arboj, a evojoj paŝtiĝas sur la deklivaĵo.

MOOR. — Ĉi tie mi devas resti kaj kuŝi. (*Ĵetiĝas sur la teron.*) Miaj membroj estas kvazaŭ dehakitaj. Mia lango estas seka kiel briko. (*Schweizer malaperas nerimarkate.*) Mi volus vin peti alporti al mi ĉerpeton da akvo el tiu ĉi rivero, sed vi ĉiuj estas morte lacaj.

SCHWARZ. — Ankaŭ de la vino en niaj felsakoj restis nenio.

MOOR. — Rigardu, kiel bele staras la greno! La arboj preskaŭ

rompiĝas sub sia multego da fruktoj. La vinbertrunkoj donas la plej bonan esperon.

GRIMM. — Estos fruktoriĉa jaro.

MOOR. — Tiel vi opinias? En tia okazo almenaŭ *unu* ŝvito en la mondo estus pagita. *Unu?*... Sed ankoraŭ hodiaŭ en la nokto povas ja fali hajlo kaj ĉion forbati.

SCHWARZ. — Ĝi facile povas okazi. Ĉio povas pereii kelkajn horojn antaŭ la rikolto.

MOOR. — Tion ĉi mi ja diras. Ĉio pereos. Kial la homo sukcesus en tio, kion li havas de la formiko, se li malsukcesas en tio, kio egaligas lin al la dioj? Aŭ eble ĉi tie estas la limo de lia destino?

SCHWARZ. — Mi ĝin ne konas.

MOOR. — Vi bone diris kaj ankoraŭ pli bone faris, se vi neniam deziris ĝin koni! Frato, mi vidis la homojn, iliajn abelajn klopodojn kaj iliajn gigantajn projektojn, iliajn diajn planojn kaj iliajn musajn farojn, la mirinde strangan konkurkuradon al la feliĉo; unu fidas la krurojn de sia ĉevalo, alia la nazon de sia azeno, tria siajn proprajn krurojn; diverskolora loterio de la vivo, en kiu multaj metas en la ludon sian senkulpecon kaj... sian ĉielon, por kapti gajnon, kaj... nuloj estas la rezultato, — estis neniu gajna numero. Ĝi estas dramo, miaj fratoj, kiu eligas larmojn el viaj okuloj, dum ĝi tiklas vian diafragmon al rido.

SCHWARZ. — Kiel belege la suno tie subiras!

MOOR, *longe rigardante*. — Tiel mortas heroo! Adorinde!

GRIMM. — Ŝajnas, ke vi estas tre kortuŝita.

MOOR. — Kiam mi estis ankoraŭ knabo, mia amata revo estis vivi kiel *ĝi*, morti kiel *ĝi*... (*Kun pene kaŝata doloro.*) Ĝi estis knaba revo!

GRIMM. — Certe.

MOOR, *surŝovas la ĉapelon sur la vizaĝon*. — Estis tempo... Lasu min sola, kamaradoj.

SCHWARZ. — Moor! Moor! Kio al la diablo? Kiel li ŝanĝis sian koloron!

GRIMM. — Morto kaj infero! kio estas al li? al li fariĝas malbone?

MOOR. — Estis tempo, kiam mi ne povis dormi, se mi forgesis fari mian noktan preĝon...

GRIMM. — Ĉu vi estas freneza? ĉu vi volas preni instruon de viaj knabaj jaroj?

MOOR, *metas sian kapon sur la bruston de Grimm.* — Frato! Frato!

GRIMM. — Kiel? Ne estu do infano, mi vin petas.

MOOR. — Ho, se mi tio estus! se mi tio estus denove!

GRIMM. — Fi! Fi!

SCHWARZ. — Gajiĝu! Rigardu tiun ĉi pentrindan pejzaĝon, la ĉarman vesperon.

MOOR. — Jes, amikoj! tiu ĉi mondo estas tiel bela.

SCHWARZ. — Nu, tio ĉi estis bone dirita.

MOOR. — Tiu ĉi tero estas tiel beleĝa.

GRIMM. — Bone, bone, tiel vi al mi plaĉas.

MOOR, *forklininte la kapon.* — Kaj mi estas tiel malbela en tiu ĉi bela mondo... kaj mi estas monstro sur tiu ĉi beleĝa tero.

GRIMM. — Ho ve! ho ve!

MOOR. — Mia senkulpeco! mia senkulpeco! Rigardu! ĉio eliris, por ĝui la pacajn radiojn de la printempa suno, — kial mi sola devas suĉi inferon el la ĝojoj de la ĉielo? Kiel ĉio estas feliĉa, ĉio fragitita per la spirito de la paco! La tuta mondo estas *unu* familio kaj unu patro estas tie supre, — sed *mia* patro li ne estas, mi sola estas forpelita, mi sola estas eljetita el la vicoj de la puruloj, por mi ne ekzistas la dolĉa nomo « infano », neniam ekzistos por mi la sopira rigardo de amatino, neniam, neniam la ĉirkaŭprenado de kora amiko. (*Kun sovaĝa moviĝo.*) Ĉirkaŭita de rabistoj, ĉirkaŭsiblata de aspidoj, alforĝita al la malvirto per feraj ligiloj, pendanta super la tombo de anima pereado sur la balanĉiganta kano de la malvirto...

meze inter la floroj de la feliĉa mondo mi staras kiel krieganta Abadono!

SCHWARZ, *al la aliaj*. — Nekomprenoble! Neniam mi vidis lin tia.

MOOR, *malgaje*. — Ho, se mi povus reveni en la ventron de mia patrino! Se mi povus naskiĝi almozulo! Ne! nur tion mi volus, ho ĉielo, ke estu permesite al mi fariĝi kiel unu el tiuj taglaboristoj! Ho, mi volus laboregi tiel, ke la sango fluus el miaj tempioj, — por aĉeti al mi la volupton de unu sola tagmeza dormo, la feliĉegon de unu sola larmo.

GRIMM, *al la aliaj*. — Nur paciencon, la paroksismo komencas jam fali.

MOOR. — Estis tempo, kiam larmoj fluis al mi tiel facile, — ho vi, tagoj de la paco! Vi, kastelo de mia patro, vi verdaj revigaj valoj! Ho, vi ĉiuj Elizeaj scenoj de mia infaneco! ĉu vi neniam revenos, neniam malvarmetigos mian brulantan bruston per via ĉarma murmuretado? Funebru kun mi, ho Naturo! Ili neniam revenos, ili neniam malvarmetigos per sia ĉarma murmuretado mian brulantan bruston. Forflugis, forflugis! forflugis, nerevenigeble!

(*Schweizer kun akvo en la ĉapelo.*)

SCHWEIZER. — Drinku, hetmano, jen estas sufiĉe da akvo kaj freŝa kiel glacio.

SCHWARZ. — Vi sangas ja, — kion vi faris?

SCHWEIZER. — Malsaĝulo, mi faris nur ŝercon, kiu facile povis kosti al mi du krurojn kaj unu kolon. Dum mi tiel vagadis sur la sabla monteto super la rivero, huŝ! jen la abomena ŝtonetaĵo sub mi deglitiĝas, kaj mi flugas dek futojn malsupren, — jen mi kuŝas, kaj apenaŭ mi iom rekonsciĝis, mi trovas la plej klaran akvon en la pirito. Tiun ĉi fojon ĝi sufiĉos por la danco, mi diris al mi mem, la hetmano trinkos ĝin kun plezuro.

MOOR, *redonas al li la ĉapelon kaj viŝas al li la vizagon*. — Alie oni

ja ne vidas la cikatrojn, kiujn la bohemiaj rajdistoj signis sur via frunto, — la akvo estis bona, Schweizer, — ĉi tiuj bone vin ornamas.

SCHWEIZER. — He! estas ankoraŭ loko por trideko da ili.

MOOR. — Jes, kamaradoj, ĝi estis varmega posttagmezo, — kaj nur unu homon ni perdis, — mia Roller mortis per bela morto. Ŝi metus marmoron super liaj ostoj, se li mortus ne por mi. Ni devas kontentiĝi per nemulto. (*Li viŝas al si la okulojn.*) Kiom estis da malamikoj, kiuj restis sur la loko?

SCHWEIZER. — Cent sesdek husaroj, naŭdek tri dragonoj, ĉi — aŭ kvardek ĉasistoj, — kune ĉirkaŭ tricent.

MOOR. — Tricent por unu! (*Li deprenas sian ĉapelon.*) Jen mi levas mian ponardon. Mi ĵuras per mia animo! Mi neniam vin forlasos!

SCHWEIZER. — Ne ĵuru! Vi ne scias, ĉu vi eble ne fariĝos ankoraŭ feliĉa kaj ne bedaŭros.

MOOR. — Mi ĵuras per la ostoj de mia Roller! Mi neniam vin forlasos!

(*Kosinsky eniras.*)

KOSINSKY, *al si mem.* — En tiu ĉi regiono, ili diris, mi lin trovos.... He! hola! Kiaj vizaĝoj tio ĉi estas? eble? eble ili? ĝi estas ili! mi ekparolos al ili.

SCHWARZ. — Atendu! kiu tie venas?

KOSINSKY. — Sinjoroj! pardonu! Mi ne scias, ĉu mi iras ĝuste aŭ malĝuste?

MOOR. — Kaj kiuj ni devas esti, se vi iras ĝuste?

KOSINSKY. — Viroj!

SCHWEIZER. — Ĉu ni tion ĉi pruvis, hetmano?

KOSINSKY. — Virojn mi serĉas, kiuj rigardas al la morto en la vizaĝon kaj lasas la danĝeron ludi ĉirkaŭ ili, kiel dresita serpento, kiuj ŝatas la liberecon pli ol honoron kaj vivon, kies sola nomo, aŭdata plezure de malriĉuloj kaj prematoj, la kuraĝulojn timigas kaj la tiranojn paligas.

SCHWEIZER, *al la hetmano*. — La knabego plaĉas al mi. — Aŭdu, bona amiko! vi trovis viajn homojn.

KOSINSKY. — Mi kredas kaj mi esperas, ke baldaŭ ankaŭ miajn fratojn. Sekve vi povas konduki min al mia ĝusta homo, ĉar mi serĉas vian hetmanon, la grandan grafon de Moor.

SCHWEIZER, *donas al li la manon kun varmeco*. — Kara junulo, ni estu amikoj.

MOOR, *alproksimiĝante*. — Ĉu vi konas la hetmanon?

KOSINSKY. — Ĝi estas *vi!* Kun tiu ĉi mieno. — kiu povus ekvidi vin kaj serĉi alian? (*Longe rigardas lin fikse.*) Mi ĉiam deziris al mi vidi la homon kun la frakasanta rigardo, sidantan sur la ruinoj de Kartago, — nun mi tion ĉi jam plu ne deziras.

SCHWEIZER. — Fulma knabego!

MOOR. — Kaj kio kondukas vin al mi?

KOSINSKY. — Ho hetmano! mia pli ol kruela sorto. Mi spertis ŝiprompiĝon sur la malkvietega maro de tiu ĉi mondo, la esperojn de mia vivo mi devis vidi forfali en la abismon, kaj restis al mi nenio, krom la turmenta rememoro pri ilia perdo, kiu min frenezigus, se mi ne penus sufoki tiun rememoron per aliloka agado.

MOOR. — Jam denove unu plendanto kontraŭ la Dia forto! Nu, pluen!

KOSINSKY. — Mi fariĝis soldato. La malfeliĉo persekutis min ankaŭ tie, — mi partoprenis en ekspedicio al Hindujo, mia ŝipo rompiĝis sur rifoĵ, — nenio krom malsukcesintaj planoj! Fine mi aŭdis tre multajn rakontojn pri viaj agoj, pri viaj bruligmortigoj, kiel ili tion nomis, kaj mi alveturis ĉi tien de malproksimeco de tridek mejloj, kun la firma decido servi sub vi, se vi volas akcepti mian servadon. Mi petas vin, eminenta hetmano, ne rifuzu tion ĉi al mi!

SCHWEIZER, *kun eksalto*. — Hura! hura! Tiam nia Roller estos ja miloble kompensita! Perfekta kamarado-rabisto por nia bandol

MOOR. — Kiel estas via nomo?

KOSINSKY. — Kosinsky.

MOOR. — Kiel? Kosinsky! Ĉu vi scias, ke vi estas facilanima knabo, kiu transpetolas la grandan paŝon de sia vivo, kiel nepri-pensema knabino? Ĉi tie vi ne ĵetados pilkojn nek rulados keglajn globojn, kiel vi imagas al vi.

KOSINSKY. — Mi scias, kion vi volas diri. Mi havas la aĝon de dudek-kvar jaroj, sed mi vidis jam glavojn, kiuj brilis, kaj mi aŭdis kuglojn, kiuj sibilis ĉirkaŭ mi.

MOOR. — Efektive, juna sinjoro? Kaj ĉu vian skermadon vi lernis nur por tio, ke vi mortigu malriĉajn vojaĝantojn pro unu talero, aŭ ke vi de malantaŭe trapiku al virinoj la ventron? Iru, iru! vi forkuris de via vartistino, ĉar ŝi minacis al vi per la vergo.

SCHWEIZER. — Kio al la diablo, hetmano! kion vi pensas? ĉu vi volas forsendi tiun ĉi Herkuleson? Ĉu li ne havas tian mienon, kvazaŭ li estus kapabla per kuireja kulero forpeli la marŝalon de Saksujo trans la Gangeson?

MOOR. — Ĉar viaj bagateloj ne prosperas al vi, tial vi venas kaj volas fariĝi kanajlo, mortigisto? Knabo, ĉu vi komprenas bone la vorton mortigo? Certe vi trankvile iris dormi, kiam vi debatis la kapojn al papavoj, sed porti sur la animo mortigon...

KOSINSKY. — Por ĉiu mortigo, kiun vi ordonos al mi plenumi, mi prenos sur min la respondecon.

MOOR. — Kio? ĉu vi estas tiel saĝa? Vi arogas al vi esperi, ke vi kaptos viron per flatoj? De kie vi scias, ke mi ne havas malbonajn songojn aŭ ke sur la lito de la morto mi ne paliĝos? Kiom multe da faroj vi jam plenumis, ĉe kiuj vi pensis pri respondeco?

KOSINSKY. — Efektive! ankoraŭ tre malmulte; tamen tiu ĉi vojaĝo al vi, nobla grafo!

MOOR. — Ĉu via edukinto faligis en viajn manojn la historion de Robin — tiajn nesingardajn kanajlojn oni devus alforĝi al la galeroj — kaj ĝi flamigis vian infanan fantazion kaj infektis vin

per la manio fariĝi granda homo? Ĉu vin tiklas gloro kaj honoro? Ĉu vi volas aĉeti senmortecon per bruligmortigoj? Notu ĝin al vi, glorama junulo! por mortigistoj ne kreskas laŭroj! Por venkoj de banditoj ne ekzistas triumfoj, sed nur malbeno, danĝero, morto, malhonoro. — Ĉu vi vidas la ekzekutejon tie sur la monteto?

SPIEGELBERG, *malkontente irante tien kaj reen*. — He, kiel malsaĝe! kiel abomene, kiel nepardoneble malsaĝe! Ne tio ĉi estas la ĝusta maniero! Mi faradis alie.

KOSINSKY. — Kion devas timi tiu, kiu la morton ne timas?

MOOR. — Brave! senkompare! Vi bone tenis vin en la lernejo, vi majstre lernis parkere vian Seneka'n. Sed, kara amiko, per tia-specaj sentencoj vi ne babiltrompos la suferantan naturon, per tio ĉi vi neniam malakrigos la sagojn de la doloro. — Pripensu bone, mia filo! (*Li prenas lian manon.*) Memoru, mi konsilas al vi kiel patro, ekkonu antaŭe la profundecon de la abismo, antaŭ ol vi ensaltas en ĝin! Se vi povas kapti en la mondo ankoraŭ eĉ unu solan ĝojon... povus veni momentoj, kiam vi... vekiĝos, kaj tiam... estus tro malfrue. Ĉi tie vi kvazaŭ eliras el la rondo de la homaro, — aŭ vi devas esti homo pli alta, aŭ vi estas diablo. Ankoraŭ unu fojon, mia filo! se eĉ unu fajrero da espero ie aliloke bruletas por vi, tiam forlasu tiun ĉi teruran ligan, en kiun eniras nur malespero, se ne pli alta saĝeco ĝin fondis. Oni povas trompiĝi, — kredu al mi, oni povas rigardi kiel fortecon de la spirito tion, kio fine estas ja nur malespero. Kredu *al mi, al mi*, kaj rapide forkuru.

KOSINSKY. — Ne! mi nun plu ne forkuros. Se vin ne tuŝas miaj petoj, tiam aŭskultu la historion de mia malfeliĉo. Tiam vi mem perforte enmetos la ponardon en mian manon, tiam vi.... Kuŝiĝu ĉi tie sur la teron kaj aŭskultu min atente!

MOOR. — Mi aŭskultos.

KOSINSKY. — Sciu do, mi estas bohema nobelo, kaj per la frua morto de mia patro mi fariĝis posedanto de sufiĉe granda kavalira bieno. La regiono estis paradiza, ĉar ĝi enhavis anĝelon — knab-

iron, ornamitan per ĉiuj ĉarmoj de la floranta juneco, kaj ĉustan, kiel la lumo de la ĉielo. Sed al kiu mi tion ĉi diras? ĝi forsonas preter viaj oreloj, — *vi* neniam amis, neniam estis amata...

SCHWEIZER. — Kviete! kviete! nia hetmano fariĝas ruĝa kiel fajro.

MOOR. — Ĉesu! mi aŭskultos ĝin alian fojon, — morgaŭ, post kelka tempo, aŭ... kiam mi estos vidinta sangon.

KOSINSKY. — Sangon, sangon... aŭskultu do plue! Sango, mi diras al vi, plenigos vian tutan animon. Ŝi estis naskita burĝulino germanino, — sed ŝia rigardo forfandadis la antaŭjuĝojn de la nobelaro. Kun la plej timema modesteco ŝi prenis la edzigan ringon el mia mano, kaj postmorgaŭ mi devis konduki mian Amalion al la altaro.

(*Moor rapide leviĝas.*)

KOSINSKY. — Meze en la ebriceo de la min atendanta feliĉego, inter la prepariĝoj al la edziĝo — oni vokas min per ekspreso al la kortego. Mi venas, oni montras al mi leterojn, kiuj estas kvazaŭ skribitaj de mi kaj kiuj estas plenaj de plej perfida enhavo. Mi ruĝiĝis pri la senkonsciencia kulpigo. Oni forprenis de mi la spadon, oni ĵetis min en malliberejon, mi preskaŭ frenez-iĝis.

SCHWEIZER. Kaj dume, — nu pluen! mi flaras jam la rostaĵon.

KOSINSKY. — Tie mi kuŝis tutan monaton, kaj mi ne sciis, kio okazis al mi. Mi timis pro mia Amalio, kiu pro mia sorto ĉiuminute kredeble havis suferojn de morto. Fine aperis la unua ministro de la kortego, gratulis min per sukerdolĉaj vortoj pro la eltrovo de mia senkulpeco, legis al mi la leteron pri liberigo kaj redonis al mi mian spadon. Nun mi triumfe rapidas al mia kastelo, por flugi en la brakojn de mia Amalio, — sed ŝi malaperis. En noktomezo, oni diris al mi, oni ŝin forkondukis, neniu scias kien; kaj de tiam neniu okulo ŝin vidis. Hu! eklumis en mia kapo kiel fulmo, mi

flugas al la urbo, mi sondas ĉe la kortego, — ĉiuj okuloj fiksiĝis sur min, neniu volis min informi... Fine mi ŝin eltrovis tra kaŝita krado en la palaco, — ŝi ĵetis al mi karteton.

SCHWEIZER. — Ĉu mi tion ne diris?

KOSINSKY. — Ho, morto, infero kaj ĉiuj diabloj! Tie ĉio estis dirita! oni proponis al ŝi la elekton, ĉu ŝi preferas vidi min morti aŭ fariĝi amajistino de la princo. En la batalo inter honoro kaj amo ŝi decidis por la dua, kaj... (*ridante*) mi estis savita.

SCHWEIZER. — Kion vi tiam faris?

KOSINSKY. — Tiam mi staris kiel trafita de mil tondroj! Sango estis mia unua penso, sango estis mia lasta. Kun ŝaŭmo sur la buŝo mi kuras hejmen, mi elektas al mi triakraĵan spadon kaj mi kuras kun ĝi rapidege al la domo de la ministro, ĉar nur li, nur li estis la infera parigisto. Kredeble oni rimarkis min jam sur la strato, ĉar kiam mi venis supren, ĉiuj ĉambroj estis ŝlositaj. Mi serĉas, mi demandas; li forveturis al la princo, estis la respondo. Mi iras rekte tien, — oni diras, ke oni nenion scias pri li. Mi iras returne, enrompas la pordojn, mi lin trovas, mi volis jam... sed tiam elsaltis kvin aŭ ses servistoj el la embusko kaj elŝiris al mi la spadon.

SCHWEIZER, *ekbatas per la piedo la teron*. — Kaj li ricevis nenion, kaj vi foriris kun malplenaj manoj?

KOSINSKY. — Oni min kaptis; juĝe kulpigis min, faris al mi turmentan proceson, kaj malhonore — rimarku ĝin bone! — per aparta favoro oni elpelis min malhonore el la limoj de la lando; miaj bienoj estis donitaj, kiel donaco al la ministro, mia Amalio restas en la ungegoj de la tigro, forĝemas kaj forploras sian tutan vivon, dum mia venĝo devas fasti kaj kurbiĝi sub la jugon de la despotismo.

SCHWEIZER, *leviĝante kaj akriĝante sian spadon*. — Tio ĉi estas akvo al nia muelilo, hetmano! Estas io por ekbruligi!

MOOR, *kiu ĝis nun iradis malkviete tien kaj reen, rapide rektiĝas*

al la rabistoj. — Mi devas ŝin vidi.... Al la vojo! rapide pretiĝu — vi restas, Kosinsky — rapide ĉion paku!

LA RABISTOJ. — Kien? kio?

MOOR. — Kien? Kiu demandas kien? (*Minace al Schweizer.*) Perfidulo, vi volas min retenigi? Sed per la espero de la ĉielo!...

SCHWEIZER. — Mi perfidulo? Iru en la inferon, mi vin sekvos!

MOOR, *jetas sin sur lian kolon.* — Frata koro! vi min sekvos... Ŝi ploras, ŝi forfunebros sian vivon. Al la vojo! rapide! Ĉiuj! Al Frankujo! Post ok tagoj ni devas tie esti. (*Ili foriras.*)

AKTO KVARA

SCENO UNUA.

Kampara loko antaŭ la kastelo de Moor.

Rabisto MOOR, KOSINSKY, en malproksimeco.

MOOR. — Iru antaŭe kaj raportu pri mi. Vi ja memoras ĉion, kion vi devas paroli?

KOSINSKY. — Vi estas grafo de Brand, vi venas el Meklenburgo, mi estas via servanto. Ne zorgu, mi bone ludos mian rolon. Adiaŭ! (*Li foriras.*)

MOOR. — Mi salutas vin, tero patrolanda! (*Li kisas la teron.*) Ĉielo patrolanda! Suno patrolanda! Kaj vin, kampoj kaj montetoj, riveretoj kaj arbaroj! vin ĉiujn mi kore salutas! Kiel ĉarmege blovetas la aero de miaj montoj patrolandaj! Kia balzama dolĉeco iras el vi renkonte al la malfeliĉa ekzilito! Elizeo! poezia mondo! Haltu, Moor, via piedo paŝas en sankta templo. (*Li venas pli proksimen.*) Vidu! jen estas ankaŭ la hirundaj nestoj en la korto de la kastelo... ankaŭ la ĝardena pordeto! kaj jen tiu anguleto de la barilo, kie vi tiel ofte observadis kaj incitetadis la ĉasiston... kaj jen tie la verda valo, kie vi, heroo Aleksandro, kondukadis viajn macedonojn al la batalo ĉe Arbela, kaj apude la herba monteto, de kiu vi deĵetadis la persan satrapon, — kaj via venka standardo flirtis alte! (*Li ridetas.*) La oraj Majaj jaroj de la knaba tempo reviviĝas denove en la animo de la mizerulo.... Tiam vi estis tiel feliĉa, tiel sendifekta, tiel sen-nube gaja, — kaj nun — jen kuŝas la ruinoj de viaj projektoj! Tie ĉi vi intencis marŝadi iam kiel granda, glora kaj estimata viro; tie ĉi vian knaban vivon vi estis iam vivonta la duan fojon en la flor-

antaj infanoj de Amalio... ĉi tie! ĉi tie, kiel idolo de via popolo... sed al la malbona malamiko tio ĉi ne plaĉis! (*Kun kolero.*) Por kio mi venis ĉi tien? por ke estu al mi kiel al la malliberulo, kiun la tintanta fera ringo vekas el la sonĝoj de la libereco? Ne, mi iros returne al mia mizero! La malliberulo forgesis la lumon, sed la sonĝo pri libereco pasis super li kiel fulmo en la nokto, post kiu la nokto restas ankoraŭ pli malluma. Adiaŭ, vi hejmaj valoj! Vi vidis jam la knabon Karolon, kaj la knabo Karolo estis feliĉa knabo, — nun vi vidis la viron, kaj ĉi tiu estas en malespero. (*Li turnas sin rapide al la ekstrema fino de la ĉirkaŭaĵo, subite haltas kaj rigardas malĝoje al la kastelo.*) Ŝin ne vidi, eĉ ne unu fojon, — kaj scii, ke nur unu muro estis inter mi kaj Amalio! Ne! mi devas ŝin vidi, ankaŭ lin mi devas vidi, se tio ĉi min eĉ frakasus! (*Li returnas sin.*) Patro! patro! via filo alproksimiĝas, — for de mi, vi nigra fumanta sango! for, vi kava, terura, konvulsia rigardo de la morto! Nur tiun ĉi horon lasu al mi libera... Amalio! patro! via Karolo alproksimiĝas! (*Li ekmarŝas rapide al la kastelo.*) Turmentu min, kiam la tago vekiĝas, ne lasu min trankvila, kiam venos la nokto, — turmentu min per teruraj sonĝoj! nur tiun ĉi solan plezuregon ne venenu al mi! (*Li haltas antaŭ la pordo.*) Kio fariĝas al mi? Kio ĝi estas, Moor? Estu viro! Tremo de morto... antaŭseno de teruraĵo... (*Li eniras.*)

SCENO DUA.

Galerio en la kastelo.

Rabisto MOOR kaj AMALIO eniras.

AMALIO. — Kaj vi estas certa, ke vi rekonus lian portreton inter tiuj ĉi pentraĵoj?

MOOR. — Ho tute certe. Lia bildo ĉiam vivis en mi. (*Irante preter la pentraĵoj.*) Tio ĉi ĝi ne estas.

AMALIO. — Vere! — Tiu ĉi estis la gentopatro de la grafa domo; li ricevis la nobelecon de Barbaroso, al kiu li servis kontraŭ mar-rabistoj.

MOOR, *ĉiam rigardante la pentraĵojn*. — Tiu ĉi ankaŭ ne estas, ankaŭ ne ĉi tiu, ankaŭ ne tiu, — li ne troviĝas inter tiuj ĉi bildoj.

AMALIO. — Kiel? Rigardu do pli bone! Mi pensis, ke vi lin konas.

MOOR. — Mian patron mi ne konas pli bone! Tie ĉi mankas la bonkora trajto de la buŝo, laŭ kiu oni povus rekoni lin inter miloj, — tio ĉi ne estas li.

AMALIO. — Mi miregas. Dekok jarojn vi lin jam ne vidis, kaj ankoraŭ....

MOOR, *rapide kaj kun momenta ruĝiĝo*. — Jen li estas! (*Li staras kvazaŭ frapita de fulmo.*)

AMALIO. — Bonega homo!

MOOR, *tute fordoninte sin al la pentraĵo*. — Patro! patro! pardonu min! — Jes, bonega homo! — (*Li viŝas al si la okulojn.*) Dia homo!

AMALIO. — Ŝajnas, ke vi havas por li grandan simpation.

MOOR. — Ho, bonega homo, — kaj vi diras, ke li jam mortis?

AMALIO. — Mortis! kiel mortas niaj plej bonaj ĝojoj. (*Prenante kviete lian manon.*) Kara grafo, nenia feliĉo maturiĝas sub la luno.

MOOR. — Tute vere, tute vere, — sed ĉu vi jam havis tiun ĉi malĝojan sperton? Vi ja ne povis ankoraŭ atingi la aĝon de dudektri jaroj.

AMALIO. — Kaj tamen mi ĝin havis. Ĉio vivas, por malĝoje formorti. Ni interesiĝas pri io nur por tio, ni akiras ion nur por tio, ke ni denove dolore ĝin perdu.

MOOR. — Vi jam ion perdis?

AMALIO. — Nenion! Ĉion! Nenion... ĉu vi volas iri pluen, sinjoro grafo?

MOOR. — Tiel rapide? Kies estas tiu ĉi portreto dekstre? Ŝajnas al mi, ke ĝi estas fizionomio de malfeliĉulo.

AMALIO. — Tiu ĉi portreto maldekstre estas la filo de la grafo, la huda posedanto. Ni iru, ni iru!

MOOR. — Sed tiu ĉi portreto dekstre?

AMALIO. — Ĉu vi ne volas iri en la ĝardenon?

MOOR. — Sed tiu ĉi portreto dekstre? — Vi ploras, Amalio!

AMALIO, *rapide eliras.*

MOOR. — Ŝi min amas! ŝi min amas! Ŝia tuta estaĵo ekscitiĝis, elperfidis ŝin la larmoj, kiuj fluis sur ŝiaj vangoj. Ŝi min amas! Mizerulo, ĉu vi tion ĉi meritis? Ĉu mi ne staras ĉi tie kiel kondamnito antaŭ la ŝtupo de la morto? Ĉu tio ĉi estas la sofo, sur kiu mi ĝuis senmezuran feliĉon apud ŝia kolo? ĉu tio ĉi estas la patraj ĉambroj? (*Al la portreto de sia patro.*) Vi, vi, — fajro flamas el viaj okuloj... malbeno, malbeno, kondamno! Kie mi estas? Nokto estas antaŭ miaj okuloj... teruraĵoj de Dio... Mi, mi lin mortigis! (*Li forkuras.*)

(*Eniras Francisko de Moor profunde en pensoj.*)

FRANCISKO. — For tiun ĉi bildon! for, senkuraĝa timemulo! Kial vi tremas kaj antaŭ kiu? Ĉu en la nemultaj horoj, kiujn la grafo pasigas inter tiuj ĉi muroj, ne estas al mi kvazaŭ ĉiam spiono el la infero akompanus ĉiun mian paŝon? Ŝajnas al mi, ke mi lin konas! Estas io granda kaj ofte vidita en lia sovaĝa sunbrunigita vizaĝo, io, kio min tremigas. Ankaŭ Amalio estas ne indiferenta kontraŭ li! Ĉu ŝi ne ĵetas avide sur tiun ĉi homon tiajn sopirajn rigardojn, kiujn ŝi al ĉiuj aliaj tiel malavaras? Ĉu mi ne vidis, kiel kaŝite falis de ŝi kelkaj larmoj en la vinon, kiun li post mia dorso tiel rapide englutis, kvazaŭ li volus engluti ĝin kune kun la glaso? Jes, tion ĉi mi vidis, mi vidis ĝin en la spegulo per ĉi tiuj miaj propraj okuloj. He, he, Francisko! gardu vin! tie kaŝiĝas ia monstro, kiu povas alporti ruinigon! (*Li rigardas atente la portreton de Karolo kontraŭe.*) Lia longa ansera kolo, liaj nigraj, fajrelĵetaj okuloj, hm! hm! — liaj mallumaj, superpendantaj densaj brovoj. (*Subite eksaltante.*) Malica infero! ĉu vi enpelas en min tiun ĉi supozon? Ĝi

estas Karolo! jes, nun ĉiuj liaj trajtoj reviviĝas en mi. — Ĝi estas li, malgraŭ lia masko! Ĝi estas li, malgraŭ lia masko! Ĝi estas li! Morto kaj infero! (*Li paŝas rapide tien kaj reen.*) Ĉu por tio mi trameditis miajn noktojn, por tio mi forigis rokojn, ebenigis abismojn, — ĉu por tio mi ribelis kontraŭ ĉiuj instinktoj de la homeco, por ke fine tiu ĉi senloka vagisto disjetu mian tutan artan konstruaĵon? Kviete! nur kviete! restis ankoraŭ nur luda laboro.... Mi ja sen tio sidas jam en mortaj pekoj ĝis la oreloj, kaj estus freneze naĝi returne, kiam la bordo estas jam tiel malproksima, — pri reiro oni jam ne povas pensi. La Dia pardono mem devus fariĝi almozo-petisto, la senlima indulgo devus bankroti, se ĝi volus pardoni ĉiujn miajn kulpojn. Sekve antaŭen, kiel viro! (*Li sonorigas.*) Li kunigu kun la spirito de sia patro kaj li venu! La mortintojn mi mokas. — Danielo! He, Danielo! Ŝajnas al mi, ke ankaŭ tiun ĉi ili jam ribeligis kontraŭ mi! Li havas tian misteran mienon.

(*Danielo eniras.*)

DANIELO. — Kion ordonos mia sinjoro?

FRANCISKO. — Nenion. For, plenigu tiun ĉi pokalon per vino, sed rapide! (*Danielo foriras.*) Atendu, maljunulo, vin mi kaptos! mi rigardos en vian okulon tiel rigide, ke via trafita konscienco paligōs tra la masko! Li devas morti! Fuŝisto estas tiu, kiu alkondukas sian verkon nur ĝis duono kaj poste foriras kaj senfare rigardas, kio plue fariĝos.

(*Eniras Danielo kun vino.*)

FRANCISKO. — Metu ĉi tien! Rigardu al mi fikse en la okulon! kiel viaj genuoj balanciĝas! kiel vi tremas! Konfesu, maljunulo! kion vi faris?

DANIELO. — Nenion, afabla sinjoro, per Dio kaj per mia humila animo!

FRANCISKO. — Eltrinku tiun ĉi vinon! Kio? vi ŝanceliĝas? Diru tuj! kion vi jetis en la vinon?

DANIELO. — Dio min helpu! Kio? mi en la vinon?

FRANCISKO. — Venenon vi ĵetis en la vinon! Ĉu vi ne estas pala kiel boĝo? Konfesu, konfesu! Kiu ĝin donis al vi? Ne vere, la grafo, la grafo ĝin donis al vi?

DANIELO. — La grafo? Jesuo, Mario! La grafo nenion donis al mi.

FRANCISKO, *kaptante lin ĉe la brusto*. — Mi sufokos vin tiel, ke vi bluigos, griza mensogisto! Nenion? Kaj kion vi tie kolektiĝadis kune, li, vi kaj Amalio? Kaj kion vi ĉiam murmuretadis inter vi? Diru malkaŝe! Kiajn sekretojn, kiajn sekretojn li konfidis al vi?

DANIELO. — La ĉionscianta Dio ĝin scias : li konfidis al mi nenian sekretojn.

FRANCISKO. — Vi volas ĝin nei? Kiajn intrigojn vi aranĝis, por forigi min de via vojo? Ne vere, vi volis min sufoki, kiam mi dormos? ĉe la razado tranĉi al mi la gorgon? veneni min per vino aŭ ĉokolado? Diru, diru tuj! aŭ en la supo doni al mi eternan dormon? Diru tuj! mi ĉion scias.

DANIELO. — Tiel helpu min Dio en mizero, kiel mi diras al vi nenion alian krom plej pura vero.

FRANCISKO. — La nunan fojon mi pardonos al vi. Sed diru, li certe ŝovis al vi monon en vian saketon? li premis al vi la manon pli forte, ol oni faras ordinaro? pli-malpli tiel, kiel oni premas la manon al malnova konato?

DANIELO. — Neniam, mia potenca sinjoro.

FRANCISKO. — Li diris al vi ekzemple, ke li jam vin konas? ke vi devus lin rekoni? ke iam defalos la kovrilo de viaj okuloj? ke... kiel? ĉu pri tio li neniam parolis al vi?

DANIELO. — Eĉ ne la plej malgrandan vorton.

FRANCISKO. — Ke certaj cirkonstancoj lin retenas, ke oni ofte devas surmeti maskojn, por povi atingi siajn malamikojn, — ke li volas venĝi, plej kruela venĝi?

DANIELO. — Eĉ ne unu sonon el ĉio ĉi tio.

FRANCISKO. — Kiel? nenion? Rememorigu al vi bone. Ke li la

maljunan sinjoron bone, tre bone konis, ke li lin amas, tre amas, amas kiel filo....

DANIELO. — Mi rememoras, ke ion similan mi efektive aŭdis de li.

FRANCISKO, *pala*. — Efektive? efektive li diris? En kia maniero, diru do al mi! Ĉu li diris, ke li estas mia frato?

DANIELO, *frapita*. — Kio, mia potenca sinjoro? — Ne, tion li ne diris. Sed kiam la fraŭlino kondukis lin tra la galerio — mi tiam ĝuste estis deviŝanta la polvon de la kadroj de la pentraĵoj — li antaŭ la portreto de la formortinta sinjoro subite haltis, kvazaŭ frapita de tondro. La moŝto fraŭlino montris la portreton kaj diris : bonega homo! — « Jes, bonega homo! » li respondis, viŝante al si la okulojn.

FRANCISKO. — Aŭdu, Danielo! Vi scias, ke mi ĉiam estis bona sinjoro por vi, mi donadis al vi nutraĵon kaj vestojn, kaj en ĉiuj aferoj mi indulgadis vian malfortan maljunecon....

DANIELO. — Por tio rekompencu vin la bona Dio! kaj mi ĉiam honeste vin servadis.

FRANCISKO. — Ĝuste tion mi volis diri. En la daŭro de via tuta vivo vi neniam kontraŭparolis al mi, ĉar vi scias tre bone, ke vi ŝuldas al mi obeon en ĉio, kion mi ordonas al vi.

DANIELO. — En ĉio per mia tuta koro, se ĝi nur ne estas kontraŭ Dio kaj mia konscienco.

FRANCISKO. — Fabelaĵoj, fabelaĵoj! Ĉu vi ne hontas? Maljuna homo kaj kredas infanajn fabelojn! He, Danielo! vi diris malsaĝaĵon. Mi estas ja sinjoro. Min punos Dio kaj la konscienco, se ia Dio kaj konscienco ekzistas.

DANIELO, *kunfrapas la manojn*. — Kompatema ĉielo!

FRANCISKO. — En la nomo de via obeemeco! ĉu vi komprenas bone la vorton? en la nomo de via obeemeco mi ordonas al vi, ke morgaŭ la grafo ne estu plu inter la vivantoj.

DANIELO. — Helpu min, sankta Dio! Kial?

FRANCISKO. — En la nomo de via *blinda* obeemeco! Kaj memoru, ke vi por tio ĉi al mi respondos.

DANIELO. — Mi? Helpu, sankta patrino de Dio! Mi respondos? Kion do mi, maljuna homo, faris malbonan?

FRANCISKO. — Vi ne havas longan tempon por mediti, via sorto troviĝas en mia mano. Ĉu vi volas en turmentoj fini vian vivon en la plej profunda el miaj turoj, kie la malsato vin devigos ĉirkaŭmordi viajn proprajn ostojn kaj la brula soifo devigos vin trinki la akvon de via propra korpo? Aŭ ĉu vi preferas manĝadi vian panon en paco kaj havi trankvilecon en via maljuneco?

DANIELO. — Kiel, sinjoro? Pacon kaj trankvilecon en la maljuneco kaj esti mortiginto?

FRANCISKO. — Respondu al mia demando!

DANIELO. — Miaj grizaj haroj! miaj grizaj haroj!

FRANCISKO. — Jes aŭ ne!

DANIELO. — Ne! — Dio kompatu min!

FRANCISKO, *intencante eliri*. — Bone, vi ĝin bezonos (*Danielo retenas lin kaj ĵetas sin antaŭ li genue.*)

DANIELO. — Kompaton, sinjoro, kompaton!

FRANCISKO. — Jes aŭ ne!

DANIELO. — Mi havas hodiaŭ la aĝon de sepdek-unu jaroj! kaj la patron kaj patrinon mi respektis kaj neniu mi iam konscie trompis eĉ pri la valoro de unu helero, kaj mian religion mi plenumadis fidele kaj honeste, kaj en via domo mi servis kvardek kvar jarojn, kaj mi atendas nun trankvilan finon, ho, sinjoro, sinjoro! (*ĉirkaŭprenas forte liajn genuojn*) kaj vi volas rabi de mi la lastan konsolon ĉe la morto, ke la vermo de la konscienco ne permesu al mi fari mian lastan preĝon, ke mi iru al la eterna dormo kiel monstra krimulo antaŭ Dio kaj homoj? Ne, ne, mia plej kara, plej bona, plej kara afabla sinjoro! tion ĉi vi ne volas, tion ĉi vi ne povas postuli de sepdekunu-jara homo.

FRANCISKO. — Jes aŭ ne! por kio la babilado?

DANIELO. — Mi servados vin de nun ankoraŭ pli fervore, miajn sekajn tendenojn mi eluzados en la servado al vi, kiel la plej mizera taglaboristo, mi levados min pli frue, mi kuŝigados min pli malfrue, — ha, kaj mi enmetos vin en miajn vesperajn kaj matenajn preĝojn, kaj Dio ne forjetos la preĝojn de maljuna homo.

FRANCISKO. — Obeado estas pli bona ol oferado. Ĉu vi iam aŭdis, ke la ekzekutisto afektus, kiam li devas plenumi juĝan decidon?

DANIELO. — Jes, ĝuste! sed mortigi senkulpulon....

FRANCISKO. — Ĉu mi devas doni al vi klarigan raporton? Ĉu la hakilo devas demandi la hakanton, kial ĝi devas haki tie kaj ne en alia loko? Sed vidu, kiel bonkora mi estas, — mi proponas al vi rekompenccon por tio, kion vi laŭ via ĵuro ŝuldas al mi.

DANIELO. — Sed kiam mi ĵuris al vi obeemecon, mi esperis, ke mi povos resti kristano.

FRANCISKO. — Sen kontraŭparoloj! Vidu, mi donas al vi tutan tagon por pripenso! Pripensu ankoraŭ unu fojon. Feliĉo aŭ malfeliĉo, — vi aŭdas? vi komprenas? la plej alta feliĉo kaj la plej ekstrema malfeliĉo! Mi faros miraklojn en la turmentado.

DANIELO, *post kelka meditado*. — Mi ĝin faros, morgaŭ mi ĝin faros. (*Li foriras.*)

FRANCISKO. — La tento estas forta, kaj tiu ĉi kredeble ne naskiĝis kiel martiro por sia kredo. Mi deziras do al vi bonan sanon, sinjoro grafo! Laŭ ĉiu kredebleco vi morgaŭ vespere manĝos vian lastan manĝon! Ĉio dependas de tio, kiel oni ian aferon konsideras, kaj tiu estas malsaĝulo, kiu konsideras kontraŭ sia profito. La patron, kiu eble trinkis superfluan botelon, atakas tiklo de deziro, — kaj el tio fariĝas homo, kvankam homo certe estis la lasta afero, pri kiu oni pensis ĉe tiu herculesa laboro. Nun ankaŭ min atakas tiklo de deziro, — kaj per tio mortos homo, kaj certe tie ĉi estas pli da prudento kaj intencoj, ol estis tie ĉe la naskiĝo de la homo. Ĉu la ekzistado de la plimulto da homoj ne devenis simple de varmgego de ia Julia posttagmezo, aŭ de alloga vido de lito tuko, aŭ

de horizontala pozo de dormanta kuireja gracio, aŭ de estingita kandelo? Se la naskiĝo de homo estas produkto de bruta ekdeziro, de simpla okazo, — kiu do en la negacio de tiu naskiĝo povus prezenti al si ion gravan? Malbenita estu la malsaĝeco de niaj nutristinoj kaj vartistinoj, kiuj difektas nian fantazion per teruraj fabeloj kaj entpresas en nian molan cerbon terurajn bildojn de ia lasta juĝo, tiamaniere, ke senkonscia tremo skuas la membrojn antaŭ de matura viro, baras nian plej kuraĝan decidemecon, alirodas nian vekigantan prudenton al la ĉenoj de superstiĉa mal-lumo. *Mortigo!* Tuta infero da furioj flugas ĉirkaŭ tiu ĉi vorto! La naturo forgesis fari unu homon pli — la umbilika ŝnuro ne estis ĉirkaŭligita — la patro en la edziĝa nokto havis malbonan stomakon — kaj la tuta fantomaro malaperis. Estis io kaj ĝi fariĝas nenio — ĉu tio ĉi ne signifas tute tion saman, kiel : estis nenio kaj fariĝas nenio, kaj pri « nenio » oni ne parolas eĉ unu vorton. La homo naskiĝas el koto, vadas kelkan tempon en koto, faras koton, fariĝas denove koto, ĝis li fine kote aĝluligas al la plandoj de sia pranepo. Tio ĉi estas la fino de la kanto — la kota rondo de la homa destino, — sekve bonan vojaĝon, sinjoro frato! La hipohondria, podagra moralisto-konscienco elpelu sulkvizaĝajn virinojn el publikaj domoj, kaj ĝi turmentu maljunajn procenteg-istojn sur ilia lito de morto, — ĉe mi ĝi neniam ricevos aŭdiencon. (*Li foriras.*)

SCENO TRIA.

Alia ĉambro en la kastelo.

Rabisto MOOR de unu flanko, DANIELO de la dua.

MOOR, *rapide.* — Kie estas la fraŭlino?

DANIELO. — Moŝto sinjoro! permesu al malriĉa homo, ke li ion petu de vi.

MOOR. — Mi volonte permesas. Kion vi deziras?

DANIELO. — Ne multe kaj tamen ĉion, tre malmulte kaj tamen tion multe... permesu al mi kisi vian manon!

MOOR. — Tion vi ne devas fari, bona maljunulo! (*Ĉirkaŭprenas lin.*) Mi povus vin nomi patro.

DANIELO. — Vian manon, vian manon! mi vin petas!

MOOR. — Vi ne devas.

DANIELO. — Mi nepre devas! (*Li kaptas lian manon, rigardas ĝin rapide kaj ĵetas sin antaŭ li genue.*) — Kara, plej bona Karolo!

MOOR, *ektremas, retransviliĝas, indiferece.* — Amiko, kion vi diras? mi vin ne komprenas.

DANIELO. — Jes, neu ĝin, masku vin! Bele! bele! Vi estas ja mia plej bona, mia plej ĉarma juna sinjoro! Bona Dio, ke mi, maljuna homo, ankoraŭ tian ĝojon... ho mi ŝtipu malsaĝa, ke mi vin ne tuj... Ha, vi Patro ĉiela! Vi do ja revenis, kaj la maljuna sinjoro estas sub la tero, kaj vi ja denove revenis... kia blinda azeno mi estis (*frapante al si la kapon*), ke mi vin ne tuj en la unua momento... ha, vi mia... kiu povus tion songi! Pri kio mi preĝis kun larmoj, — Jesuo Kristo! Jen li ja staras per sia propra korpo denove en la malnova ĉambro!

MOOR. — Kiajn frazojn vi tie parolas? ĉu vi elsaltis el ia delira febro? aŭ eble vi volas provi sur mi ian rolon el komedio?

DANIELO. — He, fi, fi! Ne estas bone tiel moki maljunan servanton. Tiu ĉi cikatro! He, ĉu vi memoras? Granda Dio! kian timegon vi tiam kaŭzis al mi! Mi vin ĉiam tiel amis, — kaj kian grandan ĉagrenon vi tiam povis fari al mi!... Vi sidis sur miaj genuoj — ĉu vi memoras? — tie en la ronda ĉambro — ĉu efektive vi tion forgesis? — ankaŭ la kukolon, kiun vi tiel plezure aŭskultadis? Prezentu al vi! la kukolo estas rompita, rompita je pecoj — la maljuna Susano faligis ĝin sur la plankon, balaante la ĉambro... jes, jes, vi sidis sur miaj genuoj kaj kriis « Hoto! » kaj mi forkuris, por venigi al vi la ĉevaleton. Jesuo Dio! kial do mi maljuna

azeno devis forkuri... kaj kiel varmege fariĝis al mi sub la haŭto, kiam mi ekaŭdis la teruran kriadon... mi alsaltas, kaj jen fluegas la hela sango, kaj vi kuŝas sur la tero kaj havis.... Sankta Dipatrina! kvazaŭ sitelo da glacia akvo verŝiĝis sur mian nukon! tiel ordinare okazas, kiam oni ne sufiĉe atente observas la infanojn. Granda Dio! se li elbatus al si la okulon, — ĝi estis la dekstra maneto. En la daŭro de mia tuta vivo, mi diris al mi, la infano ne ricevos de mi tranĉilon aŭ tondilon aŭ ion alian akran, mi diris al mi, — feliĉe la gesinoroj estis forveturintaj, — jes, jes, por la tuta daŭro de mia vivo ĝi estu por mi averto, mi diris al mi. Mia Dio, mia Dio, mi povus perdi mian servon, mi povus — Dio ĝin pardonu al vi, malbona infano — sed dank' al Dio! ĝi bone resaniĝis, restis nur cikatro.

Moor. — Mi ne komprenas eĉ unu vorton el tio, kion vi diris.

DANIELO. — Jes, efektive? Tio estis bona tempo? Kiel ofte mi alŝovadis al vi kuketojn, aŭ biskvitojn, aŭ makaronojn, — mi ĉiam amis vin plej multe, — kaj ĉu vi memoras, kion vi diris al mi tie en la stalo, kiam mi sidigis vin sur la brunan ĉevalon de sinjoro kaj permesis al vi rajdi sur la granda herbejo? Danielo, vi diris, kiam mi fariĝos grandaĝa homo — Danielo, tiam vi estos mia administranto kaj vi veturados kun mi en la kaleŝo, — jes, mi diris kaj ridis, se Dio donos vivon kaj sanon kaj vi ne hontos maljunan homon, mi diris, tiam mi vin petos donaci al mi tie en la vilaĝo tiun dometon, kiu jam de longe staras ne okupita, — tiam mi aĉetus al mi dudek sitelojn da vino kaj mi mastrumus en miaj maljunaj tagoj. Jes, ridu, ridu! Ne vere, ĝi jam malaperis el via kapo? oni ne volas rekoni la maljunan homon, tial oni sin tenas tiel fremdule, tiel malvarme, — ho, vi estas ja mia ora juna sinjoro — certe, vi iom petolis, ne koleru min! juna karno ja ordinare estas iom viva, — fine ĉio povas ja ankoraŭ reboniĝi.

Moor, *ĵetas sin sur lian kolon.* — Jes, Danielo, mi ne volas ĝin

plu kaŝi! Mi estas via Karolo, via perdita Karolo. Kiel fartas mia Amalio?

DANIELO, *komencas plori*. — Kaj mi, maljuna pekulo, ankoraŭ havas tiun ĝojon, — kaj la formortinta sinjoro ploris vane! Ha, mia blanka kranio, kadukaj ostoj, iru en la tombon kun ĝojo! Mia sinjoro kaj mastro vivas, miaj okuloj lin vidis!

MOOR. — Kaj li plenumos, kion li promesis, — prenu ĉi tion, honesta grizulo, por la brunĉevalo tiam en la stalo; (*altrudas al li pezan saketon*) mi ne forgesis la maljunan homon.

DANIELO. — Kio? kion vi faras? Tro multe, vi eraris.

MOOR. — Mi ne eraris, Danielo! (*Danielo volas sin ĵeti genue.*) Leviĝu! diru al mi, kiel fartas mia Amalio?

DANIELO. — Dia rekompenco! Dia rekompenco! Mia kara Jesuo! Via Amalio, ho, ŝi ne supervivos, ŝi mortos de ĝojo!

MOOR, *kun viveco*. — Ŝi min ne forgesis?

DANIELO. — Forgesi? Kion vi denove babilas? Vin forgesi? Vi devis tiam esti ĉi tie, vi devis vidi, kiel ŝi frenezis, kiam venis la sciigo, ke vi mortis, — tiun sciigon lasis disporti la nuna moŝto sinjoro....

MOOR. — Kion vi diras? mia frato?

DANIELO. — Jes, via frato, la moŝto sinjoro, via frato — iam alian fojon mi rakontos al vi pli, kiam estos tempo; kaj kiel bele ŝi in forregalis, kiam ĉiun tagon li faradis al ŝi sian proponon kaj volis fari ŝin reganta sinjorino. Ho, mi devas kuri, mi devas diri al ŝi, alporti al ŝi la sciigon. (*Li volas foriri.*)

MOOR. — Haltu, haltu! ŝi ne devas tion scii! Neniu devas tion scii, mia frato ankaŭ ne!

DANIELO. — Via frato? Ne, pro Dio, li ne devas tion scii! Li tute ne! Se li nur ne scias jam pli ol li devas scii.... Ho, mi diras al vi, ekzistas malbonaj homoj, malbonaj fratoj, malbonaj sinjoroj, — sed pro la tuta oro de mia sinjoro mi ne volus esti malbona servisto... la maljuna moŝto sinjoro pensis, ke vi mortis.

MOOR. — Hm! kion vi tie murmuras?

DANIELO, *pli mallaŭte* — Komprenoble, se oni tiel nepetite revigiĝas... Via frato estis la sola heredanto de la formortinta sinjoro....

MOOR. — Kion vi tie murmuras inter la dentoj, kvazaŭ ia monstra sekreto sidus sur via lango, ne volus eliri kaj tamen devus eliri? Parolu pli klare!

DANIELO. — Sed mi preferas ĉirkaŭmordi de malsato miajn maljunajn ostojn, trinki de soifo mian propran akvon, ol per mortigo akiri vivon en riĉeco! (*Li rapide foriras.*)

MOOR, *post longa paŭzo*. — Trompita, trompita! Kiel fulmo ĝi trakuris mian animon! Kanajlaj artifaĵoj! Ĉielo kaj infero! Ne vi, mia patro! Kanajlaj artifaĵoj! Mortigisto, rabisto per kanajlaj artifaĵoj! Kalumniita antaŭ li! falsitaj, forkaŝitaj estis miaj leteroj.... Lia koro estis plena de amo... ho, mi monstra malsaĝulo.... Lia patra koro estis plena de amo... ho kanajlajo! Ĝi kostus al mi nur unu larmon... ho, mi, senkapa, senkapa, senkapa malsaĝulo! (*Kurante kontraŭ la muron.*) Mi povus esti feliĉa.... Ho, abomeninda friponaĵo! la feliĉo de mia vivo fripone, fripone forŝtelita! (*Li kuras furioze tien kaj reen.*) Mortigisto, rabisto per kanajlaj artifaĵoj!... Li eĉ ne koleris. Eĉ unu penso pri malbeno ne estis en lia koro. Ho malnoblulo! nekomprenebla, ŝteliranta, abomeninda malnoblulo!

(*Kosinsky eniras.*)

KOSINSKY. — Nu, hetmano, kie vi restas? Kion ĝi signifas? Kiel mi vidas, vi volas ankoraŭ pli longe resti.

MOOR. — Vigle! selu la ĉevalojn! Ankoraŭ antaŭ la malleviĝo de la suno ni devas esti trans la limo!

KOSINSKY. — Vi ŝercas.

MOOR, *ordone*. — Rapide, rapide! ne perdu multe da tempo, lasu ĉion! Kaj neniu okulo vin rimarku! (*Kosinsky foriras.*)

MOOR — Mi forkuras de tiuj ĉi muroj. La plej malgranda prokrasto povus fari min furioza, kaj li ja estas filo de mia patro.

Frato, frato! Vi faris el mi la plej malfeliĉan mizerulon en la mondo, mi vin neniam ofendis, — vi agis ne frate. Rikoltu la fruktojn de via malboneco en trankvileco, mia alestado plu ne venenos al vi la ĝuadon, — sed certe, ĝi estis ne frata ago. Malumo estingu ĝin por ĉiam, kaj la morto ĝin ne reaperigu.

(*Kosinsky eniras.*)

KOSINSKY. — La ĉevaloj staras selitaj, vi povas sidiĝi sur ilin kiam vi volas.

MOOR. — Trudanto, trudanto! kial tiel rapide? Ĉu mi jam neniam plu devas ŝin vidi?

KOSINSKY. — Mi tuj senbridigos, se vi tiel deziras; vi ordonis ja, ke mi rapidegu per kolo kaj kapo.

MOOR. — Ankoraŭ unu fojon! ankoraŭ unu adiaŭdiron! La venenon de tiu ĉi feliĉego mi devas elsorbi ĝis la fino, kaj poste... atendu, Kosinsky, ankoraŭ dek minutojn — tie ĉe la korto de la kastelo — kaj poste ni forrajdos galope!

SCENO KVARA.

En la ĝardeno.

AMALIO.

AMALIO. — « Vi ploras, Amalio? » Kaj tion li diris per voĉo... per tia voĉo..., estis al mi, kvazaŭ la tuta naturo rejuniĝas, — la traviv-itaj printempoj de la amo remontriĝis ĉe tiu ĉi voĉo! La najtingalo kantis kiel tiam, — la floroj odoris kiel tiam, — kaj mi, ebria de feliĉo, al kroĉiĝis al lia kolo. Ha, malhonesta, malfidela koro! kiel vi volas beligi vian ĵurrompon! Ne, ne! for el mia animo, vi krima bildo! mi ne rompis mian ĵuron, vi, mia sola! For el mia animo, vi perfidaj, malpiaj, deziroj! en la koro, en kiu regas Karolo, neniu filo de la tero devas nesti. Sed kial mia animo tiel konstante, tiel kontraŭvole sin tiras al tiu fremdulo? Ĉu li ne

estas tiel forte alforĝita al la bildo de mia sola? « Vi ploras, Amalio? » Ha, mi forkuros de li! mi forkuros! Neniam mia okulo vidu tiun fremdulon!

(*Rabisto Moor malfermas la gardenan pordon.*)

AMALIO, *kun eksalto*. — Aŭskultu, aŭskultu! ĉu ne ekbruis la pordo? (*Ŝi ekvidas Karolon kaj eksaltas.*) Li? kien? kio? jen io min alforĝis al la loko, ke mi ne povas forkuri! Ne forlasu min, Dio en ĉielo! Ne, vi ne elŝiros al mi mian Karolon! Mia animo ne havas spacon por du diaĵoj, kaj mi estas mortema knabino! (*Ŝi elprenas la portreton de Karolo.*) Vi, mia Karolo, estu mia genio protektanta kontraŭ tiu ĉi fremdulo, la ruiniganto de mia amo! vin, vin mi rigardados sendeturne, — kaj for ĉiujn rigardojn irantajn al tiu. (*Ŝi sidas mute, rigide fiksinte la rigardon sur la portreto.*)

MOOR. — Vi estas ĉi tie, afabla fraŭlino? kaj malĝoja? kaj larmo sur tiu ĉi pentraĵo? (*Amalio nenion respondas.*) Kaj kiu estas la feliĉulo, pro kiu la okulo de anĝelo argentiĝas? Ĉu ankaŭ al mi estas permesite tiun sanktigitan... (*Li volas rigardi la portreton*)

AMALIO. — Ne, jes, ne!

MOOR, *resaltante*. — Ha! kaj ĉu li meritas tiun adoradon? ĉu li meritas?

AMALIO. — Ho, se vi lin konus!

MOOR. — Mi lin envidus!

AMALIO. — Vi lin adorus, vi volas diri.

MOOR. — Ha!

AMALIO. — Ho, vi lin tiel amus! estis tiom multe, tiom multe en lia vizaĝo, en liaj okuloj, en la tono de lia voĉo — io, kio similas vin, kion mi tiel amas...

MOOR, *rigardas al la tero*.

AMALIO — Ĉi tie, kie vi staras, li staris mil fojojn, kaj apud li staris tiu, kiu ĉe li forgesadis ĉielon kaj teron. Ĉi tie lia okulo vagadis super la bela ĉirkaŭaĵo, — kaj tiu ĉi lasta kvazaŭ sentis la grandan rekompentantan rigardon kaj plibeliĝadis sub la kon-

tenteco de sia majstra ornamo. Ĉi tie per sia ĉiela muziko li malliberigadis la aerajn aŭskultantojn; ĉi tie de tiu ĉi arbetojo li deŝiradis rozojn, kaj li deŝiradis la rozojn por mi, — ĉi tie, ĉi tie li ĉirkaŭprenadis mian kolon, lia buŝo brulis sur mia, kaj la floroj volonte mortadis sub la paŝoj de la amantoj.

MOOR. — Ĉu li plu ne ekzistas?

AMALIO. — Li veturas sur malkvietaj maroj — la amo de Amalio veturas kun li; li vagas tra senvojaj sablaj dezertoj — la amo de Amalio verdigas sub li la brulan sablon kaj florigas la sovaĝajn kreskaĵojn; la suda suno bruligas lian nudan kapon, norda neĝo glaciigas liajn piedojn, sovaĝa hajlo flugas kontraŭ liajn tempiojn, kaj la amo de Amalio lulas lin en la ventegoj; maroj, montoj kaj horizontoj estas inter la amantoj, sed la animoj elŝirigas el la polva malliberejo kaj renkontiĝas en la paradizo de la amo.... Ŝajnas al mi, ke vi estas malĝoja, sinjoro grafo?

MOOR. — La vortoj de amo revivigas ankaŭ mian amon.

AMALIO, *paliĝante*. — Kio? Vi amas alian? — Ve al mi! kion mi diris!

MOOR. — Ŝi pensis, ke mi estas mortinta, kaj ŝi restis fidela al la mortinto, — ŝi aŭdis, ke mi vivas, kaj ŝi oferis al mi kronon de sanktulino. Ŝi pensas, ke mi vagas en dezertoj en granda mizero, kaj ŝia amo flugas al mi tra dezertoj kaj mizero. Ankaŭ ŝi estas nomata Amalio, kiel vi, afabla fraŭlino.

AMALIO. — Kiel mi envias vian Amalion!

MOOR. — Ho, ŝi estas malfeliĉa knabino; ŝi havas amon por persono, kiu estas pereinta, kaj tiu amo neniam estos rekompencita.

AMALIO. — Ne, en la ĉielo ĝi estos rekompencita. Ĉu oni ne diras, ke ekzistas pli bona mondo, kie la malĝojaj ekĝojos kaj la amantoj sin denove rekonos?

MOOR. — Jes, mondo, en kiu la vualoj defalos kaj la amo terure denove renkontiĝos. — Eterneco estas ĝia nomo... mia Amalio estas malfeliĉa knabino.

AMALIO, — Malfeliĉa, kaj vin ami!

MOOR, — Malfeliĉa, ĉar ŝi min amas! Kio, se mi estus mortigisto? Kio, mia fraŭlino, se via amato por ĉiu kiso povus kalkuli al vi unu mortigon? Ve al mia Amalio! Ŝi estas malfeliĉa knabino.

AMALIO, *kun ĝojo*. — Ha, kia feliĉa knabino mi estas! Mia sole amata estas rebrilo de la Dieco, kaj la Dieco estas amo kaj kompatol! Eĉ muŝon li ne povis vidi suferi! Lia animo estas tiel malproksima de ia sanga penso, kiel malproksima estas la sudo de la nordo.

(*Moor rapide sin deturnas al arbetojo kaj rigardas rigide la ĉirkaŭaĵon.*)

AMALIO, *kantas kaj ludas sur liuto*.

Ĉu Hektoro volas senrene
Iri tien, kie kolerplene
Pro Patroklo buĉas la venĝanto?
Kiu do instruos vian filon
Timi diojn, uzi batalilon,
Se por ĉiam kovros vin la Ksanto?

MOOR, *silente prenas la liuton kaj ludas*.

Karulin', haltigu vian ploron!
Al batalo lasu for Hektoron...
(*Li forĵetas la liuton kaj forkuras.*)

SCENO KVINA

Proksima arbaro. Nokto. Malnova ruina kastelo en la mezo.

La RABISTA BANDO *kuŝas sur la tero*.

(*La rabistoj kantas*).

Ŝtelo, buĉ', adulto, rabo —
Ĝi por ni nur ludo estas.
Morgaŭ pendos ni ĉe l' trabo,
Tial nun ni gaje festas.

Liberan vivon havas ni,
 Plezuran kaj sen mastro ;
 En la arbaro noktas ni,
 Ĉe neĝ' kaj vent' laboras ni,
 Lun' estas nia astro.
 Kaj nin protektas Merkuri',
 Plej sprita kaj plej lerta di'.

Jen ĉe la pastro gastas ni,
 Jen ĉe riĉul' alia.
 Kaj zorgon pri la plu kaj pli
 Ni lasas jam al Dio.

Kaj kiam ni per vina ban'
 La gorĝon refreŝigas,
 Fortiĝas tiam nia man'
 Kaj kun sinjoro la Satan'
 Ni nin fratece ligas.

Se krias patroj kun malben',
 Patrinoj helpon vokas
 Kaj falas fianĉin' en sven' —
 Ni ĝuas kaj ni mokas.

Ha, kiam ili sub tranĉil'
 En konvulsi' jetiĝas,
 Al ni ekĝojas la pupil'
 Kaj la orel' raviĝas.

Kaj kiam venas morta hor',
 Diablo nin ektiras, —
 Pagita estas jam labor',
 Ni niajn plandojn ŝmiras.
 Ni glutas bone el la vin'
 Kaj flugas alten al la fin'.

SCHWEIZER. — Fariĝas jam nokto, kaj la hetmano ankoraŭ ne revenis!

RAZMANN. — Kaj tamen li promesis reveni al ni akurate je la oka hodo.

SCHWEIZER. — Se fariĝis al li io malbona — ho, kamaradoj! tiam ni faru grandan brulon kaj ni mortigu eĉ la suĉinfanojn.

SPIEGELBERG, *fortiras Razmannon flanken*. — Por unu vorto, RAZMANN!

SCHWARZ, *al Grimm*. — Ĉu ne estus bone starigi ĉirkaŭte spionojn?

GRIMM. — Lasu lin trankvila! Li faros tie tian kaptan, ke ni ĉiuj devos honti.

SCHWEIZER. — Ne tien vi trafis, al la diablo! Li ne foriris de ni kun mieno de persono, kiu intencas ian friponaĵon. Ĉu vi forgesis, kion li diris, kondukante nin tra la erikejo? « Kiu ŝtelos tie ĉi eĉ unu rapon, kaj mi tion ĉi ekscios, tiu lasos ĉi tie sian kapon, tiel certe, kiel mia nomo estas Moor ». Ne estas al ni permesite rabi.

RAZMANN, *mallaŭte al Spiegelberg*. — Kion vi celas? parolu pli klare!

SPIEGELBERG. — Ts! ts! Mi ne scias, kian komprenon vi aŭ mi havas pri la libereco, se ni trenas veturilon kiel bovoj kaj ĉe tio ni multe deklamas pri sendependeco. Tio ĉi al mi ne plaĉas.

SCHWEIZER, *al Grimm*. — Pri kio tiu venta kapo sekretas?

RAZMANN, *mallaŭte al Spiegelberg*. — Vi parolas pri la hetmano?

SPIEGELBERG. — Silentu do, silentu! Li ja havas siajn orelojn inter ni! Hetmano, vi diras? Kiu faris lin hetmano super ni? Ĉu li ne uzurpis tiun titolon, kiu laŭ rajto apartenis al mi? Kiel? ĉu por tio ni konstante riskas nian vivon, suferas ĉiujn hipohondriajn kapricojn de la sorto, por ke ni fine nomu nin feliĉaj, ke ni estas servutuloj de sklavo? servutuloj, kiam ni povas esti princoj? Per Dio, Razmann, ĉi tio neniam plaĉis al mi.

SCHWEIZER, *al la aliaj*. — Jes, jes, vi estas la vera heroo! Por dispremi ranojn per ŝtonoj! Jam la sono de lia nazo, kiam li ĝin purigas, povus peli homojn tra trueton de kudrilo.

SPIEGELBERG, *al Razmann.* — Jes, kaj jam en la daŭro de tutaj jaroj mi pensas pri tio : oni devas aranĝi ĉion alie. Razmann, se vi estas tia, kian mi ĉiam prezentis vin al mi... Razmann! Li forestas, oni preskaŭ estas konvinkitaj, ke li pereis... Razmann, ŝajnas al mi, ke nun batas lia nigra horo.... Kiel? vi eĉ ne ruĝetiĝas, kiam la sonorilo sonoras la liberecon? Vi ne havas eĉ tiom da kuraĝo, por kompreni kuraĝan aludon?

RAZMANN. — Ha, satano! kien vi implikas mian animon?

SPIEGELBERG. — La hoketo kaptis? Bone, tiam sekvu min! Mi notis al mi, kien li iris. Venu! Du pistoloj ordinare ne maltrafas, — kaj tiamaniere ni estos la unuaj, kiuj sufokis la infanon. (*Li volas lin fortiri.*)

SCHWEIZER, *furioze eltiras sian tranĉilon.* — Ha, kanajlo! Vi rememorigas al mi nun ĝuste la Bohemajn arbarojn! Ĉu ne vi estis la timemulo, kiu komencis kuri, kiam oni diris, ke la malamiko venas! Tiam mi juris per mia animo.... Pereu, kaŝmortigisto! (*Li trapikas lin per la tranĉilo.*)

RABISTOJ, *tumulte.* — Mortigo! mortigo! Schweizer, Spiegelberg! Disigu ilin!

SCHWEIZER, *ĵetante sian tranĉilon sur la kadavron.* — Jen! kaj tiel forrampu via fianimo!... Trankvile, kamaradoj, la mizerajo vin ne ekscitu. Tiu ĉi besto ĉiam estis venena kontraŭ la hetmano, kaj ĝi ne havis eĉ unu cikatron sur sia tuta haŭto. Ankoraŭ unu fojon, estu kontentaj. Ha, tiu hundo! De malantaŭe li volas malhonore mortigi homojn? virojn mortigi de malantaŭe! Ĉu por tio la konstanta ŝvito lavadis niajn vangojn, ke ni malaperu el la mondo kiel mizeraj friponoj? Ha, vi kanajlo! Ĉu por tio ni faradis al ni litojn sub fajro kaj fumo, ke ni fine kadavriĝu kiel ratoj?

GRIMM. — Sed pro la diablo, kamarado, kio estis inter vi? La hetmano furioziĝos.

SCHWEIZER. — Pri tio vi min lasu zorgi. (*Al Razmann.*) Kaj vi, senkonscienca, vi estis lia helpanto, vi! For de miaj okuloj! Schuf-

terle ankaŭ tiel faris; sed por tio li nun pendas ja en Svisujo, kiel mia hetmano al li profetis.... (*Oni pafas.*)

SCHWARZ, *eksaltante*. — Aŭskultu, ekpafo de pistolo! (*Oni pafas denove.*) Ankoraŭ unu! Ho, ho! la hetmano!

GRIMM. — Paciencon! Li devas pafi trian fojon! (*Oni aŭdas ankoraŭ unu pafon.*)

SCHWARZ. — Ĝi estas li, li! Forigu, Schweizer, — ni respondu al li! (*Ili pafas.*)

(*Moor kaj Kosinsky aperas.*)

SCHWEIZER, *irante renkonte al li*. — Bonvenon al vi, mia hetmano! Dum vi forestis, mi estis iom malmodesta. (*Li kondukas lin al la kadavro.*) Estu vi juĝanto inter mi kaj ĉi tiu — de malantaŭe li volis vin mortigi.

RABISTOJ, *konsternite*. — Kio? la hetmanon?

MOOR, *kun rigardo fiksita ekkrias ekscitite*. — Ho, nekomprenebla fingro de la venĝema Nemezo! Ĉu ne li estis tiu, kiu forlogis min per sia sirena kanto? Dediĉu tiun ĉi tranĉilon al la malluma venĝantino! ne vi tion ĉi faris, Schweizer!

SCHWEIZER. — Per Dio! mi tion ĉi faris, kaj per la diablo, ĝi ne estas la plej malbona, kion mi faris en mia vivo. (*Li foriras malkontenta.*)

MOOR, *meditante*. — Mi komprenas, reganto en la ĉielo, mi komprenas... la folioj defalas de la arboj... kaj mia aŭtuno venis... forigu lin de miaj okuloj! (*Oni forportas la kadavron de Spiegelberg.*)

GRIMM. — Ordonu al ni, hetmano, kion ni faru plu?

MOOR. — Baldaŭ... baldaŭ ĉio estos plenumita.... Donu al mi mian liuton! Mi perdis min mem de la tempo, kiam mi tie estis. Mian liuton, mi diras, — mi devas reluli min al mia antaŭa forto. Lasu min sola!

RABISTOJ. — Estas jam noktomezo, hetmano.

MOOR. — Tamen ĝi estis nur la larmoj en la teatro, — la Roman

kanton mi devas aŭdi, por ke mia dormanta genio denove vekigu.
Mian liuton! Noktomezo, vi diras?

SCHWARZ. — Ĝi jam pasis. Kiel plumbo la dormo nin premas.
Jam de tri tagoj ni ne fermis okulon.

MOOR. — Ĉu la balzama dormo falas ankaŭ sur la okulojn de
kanajloj? Kial al mi ĝi ne venas? Mi neniam estis malkuraĝulo aŭ
malbonulo.... Iru dormi, morgaŭ matene ni iros pluen.

RABISTOJ. — Bonan nokton, hetmano. (*Ili kuŝigas sur la teron kaj
ekdormas.*)

(*Profunda silento. Moor prenas la liuton kaj ludas.*)

BRUTO.

Mi salutas vin, ho paca tero!
Nun akceptu lastan la Romanon!
De Philippi de l' batalinfero
Mi al vi etendas mian manon.
Decidiĝis, Romo, via sorto,
De l' patruj' pereis la espero!
Mi nun frapas al la pord' de l' morto,
Mi jam ĉion perdis sur la tero!

CEZARO.

Kiu tie vagas, fierulo,
Kvazaŭ hom' neniam kliniĝinta?
Ha, se min ne trompas la okulo,
Estas ĝi Romano ĵus mortinta!
Tiberan', de kie vi nun venas?
Ĉu la granda urb' ankoraŭ staras?
Ĉu ĝi bone sin ankoraŭ tenas,
Dum en ĝi neniu nun cezaras?

BRUTO.

Ha, vi kun dudektriobla vundo!
Kiu vin elvokis el sub tero?
Paŝu for al Orko la profunda,
Ne triumfu nune kun fiero!

Lastan sangon de libera homo
 Ĉe Philippi sorbis nun la tero;
 Super mia ĉerk' pereas Romo,
 Min Minoso prenos — vin rivero.

CEZARO.

Morta bato de la glav' de Bruto!
 Ankaŭ vi, ho Bruto, filo mia!
 Vi mortigis patron! Tero tuta
 Estus ja post mi heredo via!
 Vi atingis la plej grandan gloron,
 Kiam vi trapikis patran koron.
 Nun min jam nenio plu turmentos;
 Mi returne iros kaj silentos.

BRUTO.

Patro, haltu! Sur la tuta tero
 Mi nur unu solan homon konis
 Kun al vi simila karaktero —
 Vi al li la nomon filo donis.
 Nur Cezaro Romon ruinigus
 Kaj Cezaron Bruto nur mortigus.
 Ambaŭ kune vivi ni ne povas!
 Vi maldekstren — mi min dekstren ŝovas.

(Li formetas la liuton kaj marŝas tien kaj reen, profunde meditante.)

Kiu povus al mi garantii? Ĉio estas tiel malluma... konfuzaj labirintoj... nenia eliro, nenia gvida stelo... se ĉio finiĝas kune kun la lasta ekspiro, finiĝas, kiel sengusta ludo de marionetoj?... Sed por kio tiu senmezura celado al feliĉo? Por kio la idealo de neatingita perfekteco? la prokrastado de neefektivigitaj planoj? Se la mizera ekpremo de tiu ĉi mizera objekto (*li tenas la pistolon antaŭ la vizaĝo*) egaligas la saĝulon al la malsaĝulo, la kuraĝulon al la malkuraĝulo, la noblulon al la fripono? Ekzistas ja tia dia harmonio en la senanima naturo, kial do ekzistus tiu dissonado en la naturo prudenta? Ne, ne! ekzistas io pli, ĉar mi ne estis ankoraŭ feliĉa.

Ĉu vi pensas, ke mi tremos? Spiritoj de miaj mortigitoj! mi ne tremos. (*Forte tremante.*) Via korprema antaŭmorta kriado, via sufokiĝe nigra vizaĝo, viaj terure dismalfermitaj vundoj estas ja nur ĉeneroj de nerompebla ĉeno de la sorto kaj estas en dependeco de miaj senlaboraj vesperoj, de la kapricoj de miaj infanistinoj kaj edukantoj, de la temperamento de mia patro, de la sango de mia patrino. (*Kun pli forta tremado.*) Kial mia Perillo faris el mi bovon, en kies ardanta ventro la homeco rostiĝas?

(*Almetante la pistolon.*) Tempo kaj eterneco — alforĝitaj al si reciproke en la daŭro de unu momento! Terura ŝlosilo, kiu fermas post mi la malliberejon de la vivo kaj malfermas antaŭ mi la loĝejon de la eterna nokto, — diru al mi, ho diru al mi, kien, kien vi min kondukos? Fremda, neniam travojaĝita lando! Rigardu, la homeco falas senforte sub tiu ĉi bildo, la streĉeco de la surtera vivo malaperas, kaj la fantazio, la petolema simio de la sentoj, trompas nian kredemecon per iaj strangaj fantomoj.... Ne, ne! Viro ne devas ŝanceliĝi! Estu kiel vi volas, vi sennoma transaĵo, — nur tiu ĉi mia « mem » restu al mi fidela. Estu kiel vi volas, se mi nur kunprenos kun mi mian « mi ». Eksteraĵo estas nur la ŝelo de homo — mi mem estas mia ĉielo kaj mia infero.

Se vi lasos al mi por mi sola ian cindrigitan parteton de la mondo, kiun vi forpelis de viaj okuloj kaj kie mi havos nur sol-ecan nokton kaj eternan dezerton, mi tiam la silentan dezerton loĝatigos per miaj fantazioj, kaj la eterneco donus al mi sufiĉe da tempo, por analizadi la konfuzitan bildon de la universala mizero. Aŭ eble vi volas, per ĉiam novaj naskiĝoj kaj ĉiam novaj lokoj de mizero, ŝtupon post ŝtupo konduki min al la neniigo? Ĉu la faden-ojn de la vivo, teksitajn por mi en la transa vivo, mi ne povas tiel facile disŝiri, kiel ĉi tiun? Vi povas fari min nenio, sed tiun ĉi liberecon vi ne povas forpreni de mi. (*Li ŝargas la pistolon. Subite li haltas.*) Sed ĉu mi devas morti pro timo de turmenta vivo? Ne, mi ĝin suferos! (*Li forĵetas la pistolon.*) La turmento rompiĝu sur

mia fiereco! Mi eltenos ĝis la fino. (*Fariĝas ĉiam pli mallume.*)
(*Hermano venas el post la arboj.*)

HERMANO. — Aŭskultu, aŭskultu! terure krias la noktuo... tie en la vilaĝo batas la dekdua horo.... Bone, bone, la krimularo dormas, en tiu ĉi sovaĝa loko neniuj subaŭskultas. (*Li aliras al la ruina kastelo kaj frapas.*) Venu supren, mizerulo, loĝanto de la turo! Via manĝo estas pretigita.

MOOR, *senbrue repaŝante*. — Kion tio ĉi signifas?

Voĉo, *el la kastelo*. — Kiu frapas? He? Ĉu ĝi estas vi, Hermano, mia korvo?

HERMANO. — Estas mi, Hermano, via korvo. Leviĝu supren al la krado kaj manĝu. (*Strigoj krias.*) Terure trilas viaj dormokamaradoj, maljunulo. Ĉu bongusta?

Voĉo. — Mi estis tre malsata. Mi dankas vin, korvo, por la pano en la dezerto! Kaj kiel fartas mia kara infano, Hermano?

HERMANO. — Silentu!... Aŭskultu, ia bruo kvazaŭ de ronkantoj! Ĉu vi nenion aŭdas?

Voĉo. — Kiel? Ĉu vi ion aŭdas?

HERMANO. — La ĝemantan sonon de la vento tra la fendoj de la turo — nokta muziko, de kiu frapas la dentoj kaj la ungoj bluiĝas. Aŭskultu, ankoraŭ unu fojon! Ĉiam ŝajnas al mi, kvazaŭ mi aŭdas ronkadon. Vi havas gastojn, maljunulo.... Hu, hu, hu!

Voĉo. — Ĉu vi ion vidas?

HERMANO. — Adiaŭ, adiaŭ! Terura estas tiu ĉi loko. Malleviĝu en vian kelon. Supre estas via helpanto, via venĝanto.... Malbenita filo! (*Li volas forkuri.*)

MOOR, *elirante kontraŭ lin*. — Haltu!

HERMANO, *kriante*. — Ho ve!

MOOR. — Haltu, mi diras!

HERMANO. — Ho ve! ho ve! ho ve! Nun ĉio estas malkaŝita!

MOOR. — Haltu! Parolu! Kiu vi estas? Kion vi tie ĉi faras? Parolu!

HERMANO. — Kompatu, ho kompatu, granda sinjoro! Nur unu vorton aŭskultu, antaŭ ol vi min pereigos.

MOOR, *eltirante la spadon*. — Kion mi aŭdos?

HERMANO. — Estas vero, ke vi ĝin malpermesis al mi sub minaco de morto... sed mi ne povis alie, mi ne kuraĝis alie... en la ĉielo estas Dio... tie estas via propra patro... mi bedaŭris lin.... Mortigu min!

MOOR. — Tie ĉi estas ia kaŝita afero. Diru ĉion! parolu! Mi volas ĉion scii.

Voĉo, *el la kastelo*. — Ho ve! ho ve! Ĉu ĝi estas vi, Hermano, kiu tie parolas? Kun kiu vi parolas, Hermano?

MOOR. — Malsupre ankoraŭ iu estas! Kio tie ĉi fariĝas? (*Li alkuras al la turo.*) Ĉu ĝi estas malliberulo, kiun la homoj forpuŝis? Mi deprenos liajn ĉenojn. Voĉo! ankoraŭ unu fojon! Kie estas la pordo?

HERMANO. — Ho kompatu, sinjoro, ne iru pluen, sinjoro! pro kompatato foriru de ĉi tie! (*Baras al li la vojon.*)

MOOR. — Enŝlosita per kvar seruroj! For de ĉi tie! Ĝi devas klariĝi. Nun la unuan fojon donu al mi vian helpon, ŝtelado! (*Li prenas serurrompilojn kaj malŝlosas la pordon. El la profundaĵo eliras maljunulo malgrasa kiel skeleto.*)

MALJUNULO. — Kompatu mizerulon! Kompatu!

MOOR, *resaltas kun teruro*. — Ĝi estas la voĉo de mia patro!

MALJUNA MOOR. — Mi dankas vin, ho Dio! Venis la horo de la liberiĝo.

MOOR. — Spirito de la maljuna Moor! kio maltrankviligis vin en via tombo? Ĉu vi kuntrenis kun vi en tiun mondon ian pekon, kiu baras al vi la eniron en la paradizon? Mi lasos fari mesojn, por venigi la vagantan spiriton en ĝian hejmon. Ĉu vi enfosis sub la teron la monon de vidvinoj kaj orfoj, kaj tio ĉi devigas vin ĝemante kuradi en la noktonseza horo? Mi elŝiros la subteran trezoron el la ungegoj de la sorĉa drako, se li eĉ kraĉos sur min milojn da ruĝaj

flamoj kaj elmetos siajn akrajn dentojn kontraŭ mian spadon. Aŭ eble vi venas, por doni al miaj demandoj solvon pri la enigmoj de la eterneco? Parolu, parolu! Mi ne estas homo de pala timo.

MALJUNA MOOR. — Mi ne estas spirito. Palpu min, mi vivas, ho per mizera, kompatinda vivo!

MOOR. — Kiel? vi ne estis enterigita?

MALJUNA MOOR. — Mi estis enterigita, — tio estas : malviva hundo kuŝas en la tombo de miaj patroj, kaj mi — jam tri plenajn monatojn mi turmentiĝas en tiu ĉi malluma subtera arkaĵo, neniu radio al mi lumas, neniu varma aereto blovas sur min, neniu amiko min vizitas, nur sovaĝaj korvoj ĉi tie krias kaj noktomezaj gufoj.

MOOR. — Ĉielo kaj tero! Kiu tion ĉi faris?

MALJUNA MOOR. — Ne malbenu lin! Tion ĉi faris mia filo Francisko.

MOOR. — Francisko? Francisko? Ho eterna haoso!

MALJUNA MOOR. — Se vi estas homo kaj vi havas homan koron, vi savinto, kiun mi ne konas, tiam aŭdu la mizregon de patro, preparitan al li de liaj filoj. En la daŭro de tri monatoj mi ploradis ĝin al la surdaj ŝtonaj muroj, sed nur eĥo senanima resonadis miajn plendojn. Tial, se vi estas homo kaj vi havas homan koron...

MOOR. — Tiu ĉi voko povus eĉ sovaĝajn bestojn eligi el iliaj nestoj.

MALJUNA MOOR. — Mi kuŝis malsana sur mia lito, mi apenaŭ komencis ricevadi denove kelkajn fortojn post malfacila malsano, kiam oni alkondukis al mi homon, kiu diris al mi, ke mia unue-naskita filo mortis en batalo, kaj li alportis kun si glavon, kolorigitan per la sango de mia filo, kaj lian lastan adiaŭdiron, kaj li diris, ke mia malbena enpelis lin en batalon, morton kaj malesperon.

MOOR, *ekscitite deturnante sin de li.* — Tio ĉi estas certa!

MALJUNA MOOR. — Aŭskultu plue! Mi svenis de tiu sciigo. Kred-

eble oni pensis, ke mi mortis, ĉar kiam mi denove rekonsciigis, mi kuŝis jam en ĉerko, vindita per morta tolaĵo kiel mortinto. Mi gratis la kovrilon de la ĉerko; oni ĝin malfermis. Estis malluma nokto, mia filo Francisko staris antaŭ mi. « Kio! » li ekkriis per terura voĉo, « ĉu vi volas vivi eterne? » Kaj la kovrilo de la ĉerko tuj denove fermiĝis. La tondro de tiuj ĉi vortoj forbatis de mi ĉiujn miajn sentojn. Kiam mi denove rekonsciigis, mi sentis, ke oni levis la ĉerkon kaj veturigis ĝin en la daŭro de duono da horo. Fine oni ĝin malfermis — mi staris ĉe la eniro de tiu ĉi subtera arkaĵo, mia filo antaŭ mi, kaj tiu homo, kiu alportis al mi la sangmakulitan glavon de Karolo. Dek fojojn mi ĉirkaŭprenis la genuojn de mia filo, mi petis kaj petegis per la nomo de Dio, — sed la petegado de lia patro ne tuŝis lian koron. « Ĵetu malsupren tiun ĉi felon! » ektondris el lia buŝo, « li vivis sufiĉe », — kaj oni puŝis min malsupren sen kompatato, kaj mia filo Francisko ŝlisis la pordon post mi.

MOOR. — Ne eble! ne eble! Vi certe eraris.

MALJUNA MOOR. — Povas esti, ke mi eraris. Aŭskultu plue, sed mi petas vin, ne koleru! Tiel mi kuŝis en la daŭro de dudek horoj, kaj neniu pensis pri mia mizero. Neniam la piedo de homo tuŝas la teron de tiu ĉi sovaĝa loko, ĉar famo diras, ke la fantomoj de miaj prapatroj trenas en tiuj ĉi ruinoj brue sonantajn ĉenojn kaj murmuras en la noktomeza horo sian funebran kanton. Fine mi ekaŭdis, ke la pordo denove malfermiĝis, tiu ĉi homo alportis al mi panon kaj akvon kaj malkaŝis al mi, ke mi estis kondamnita al morto per malsato, kaj ke li riskas sian vivon, se oni ekscius, ke li alportas al mi manĝon. Tiumaniere mi mizere tenis min en la daŭro de tiu ĉi longa tempo, sed la senĉesa malvarmo, la putra aero de miaj malpuraĵoj, mia senlima malĝojo... miaj fortoj malaperis, mia korpo konsumiĝis; mil fojojn mi larme petis Dion pri la morto, sed la mezuro de mia puno kredeble ankoraŭ ne pleniĝis aŭ eble ankoraŭ atendas min ia ĝojo, se mi tiel mirakle kon-

serviĝis. Sed mi suferas juste... mia Karolo! mia Karolo! kaj li ne havis ankoraŭ grizajn harojn!

MOOR. — Sufiĉe! Leviĝu, vi ŝtipoj, vi buloj da glacio, vi mallaboremaj, sentantaj dormemuloj! Leviĝu! Ĉu neniu volas vekigi? (*Li ekpafas super la dormantaj rabistoj.*)

LA RABISTOJ, *vekiĝante eksaltas*. — He, ho, ho! Kio fariĝis?

MOOR. — Ĉu la rakonto ne elskuis vin el la dormo? Eĉ la eterna dormo ja vekigis! Rigardu ĉi tien! rigardu ĉi tien! La leĝoj de la mondo fariĝis ludostoj, la ligilo de la naturo disŝiriĝis, la antikva malpaco elĉeniĝis, la filo mortigis sian patron.

LA RABISTOJ. — Kion la hetmano diras?

MOOR. — Ne, ne mortigis! tiu ĉi vorto estus tro delikata! la filo la patron milfoje dispremis per rado, trapikis per ponardego, turmentegis, tranĉis pecojn el la korpo! la vortoj estas ankoraŭ tro homaj. La peko mem ruĝiĝus, kanibalo ektermus, de la tempo de la Eonoj neniu satano atingis ion similan. La filo sian propran patron... ho, rigardu, rigardu! li svenis... en tiun ĉi subteran arkaĵon la filo sian patron... frosto, nudeco, malsato, soifo... ho rigardu, rigardu! ĝi estas mia propra patro, mi ĝin fine konfesos.

LA RABISTOJ, *alsaltas kaj ĉirkaŭas la maljunulon*. — Via patro? via patro?

SCHWEIZER, *respekte alproksimiĝas kaj stariĝas genue*. — Patro de mia hetmano! mi kisas al vi la piedojn! vi povas ordoni al mia ponardo.

MOOR. — Venĝon, venĝon, venĝon pro vi! kruele ofendita, malrespektita maljunulo! Tiele mi disŝiras de nun por eterne la fratan ligilon. (*Li disŝiras sian veston de supre ĝis malsupre.*) Tiele mi malbenas ĉiun guton da frata sango antaŭ la rigardo de la nekovrita ĉielo! Aŭdu min, luno kaj steloj! aŭdu min, noktomeza ĉielo, kiu rigardis la hontegindan agon! Aŭdu min trioble terura Dio, kiu regas tie supre super la luno kaj venĝas kaj kondamnas super la steloj kaj ŝetas flamojn en la nokto! Jen mi stariĝas genue, jen mi

etendas la tri fingrojn en la teruran mallumon de la nokto, jen mi ĵuras, kaj la naturo elkraĉu min el siaj limoj kiel eksterminda sovaĝegan beston, se mi rompos tiun ĉi ĵuron, — mi ĵuras, ke mi ne salutos la lumon de la tago, ĝis la sango de la patromortiginto, elverŝite antaŭ tiu ĉi ŝtono, vapore flugos al la suno. (*Li leviĝas.*)

LA RABISTOJ. — Ĝi estas ago de Belialo! Nun iu diru, ke ni estas kanajloj! Ne, per ĉiuj drakoj! ion similan ni neniam ankoraŭ faris!

MOOR. — Jes! Kaj per ĉiuj teruraj ĝemoj de tiuj, kiuj mortis de viaj ponardoj, kaj de tiuj, kiuj pereis de mia fajro, kaj kiujn frakasis mia falanta turo, mi ĵuras, ke nenia penso pri mortigo aŭ rabo naskiĝu en via brusto, ĝis la vestoj de vi ĉiuj estos ruĝege makulitaj per la sango de la malbenito! Vi certe neniam songis pri tio, ke vi estas la brako de pli altaj majestoj? La konfuzita fadenbulo de nia sorto estas malligita! Hodiaŭ, hodiaŭ nevidebla potenco nobeligis nian metion! Faru preĝon antaŭ tiu, kiu anoncis al vi tiun ĉi altan sorton, kiu kondukis vin ĉi tien, kiu faris al vi la honoron, ke vi estu la teruraj anĝeloj de lia malluma juĝo! Nudigu viajn kapojn! Stariĝu genue en la polvon kaj relevu vin sanktigitaj! (*Ili stariĝas genue.*)

SCHWEIZER. — Ordonu, hetmano! Kion ni devas fari?

MOOR. — Leviĝu, Schweizer, kaj ektuŝu tiujn ĉi sanktajn buklojn! (*Li kondukas lin al sia patro kaj donas al li unu buklon en la manon.*) Vi memoras ankoraŭ, kiel vi iam fendis la kapon al tiu bohema rajdisto, en la momento, kiam li levis sian sabron super min, kaj mi, malfacile spirante kaj lacigite de laboro, falis genue? Tiam mi promesis al vi rekompencon reĝan; ĝis nun mi neniam povis pagi tiun ŝuldon....

SCHWEIZER. — Tion vi ĵuris al mi, estas vero, sed permesu al mi eterne nomi vin mia ŝuldanto!

MOOR. — Ne, nun mi volas pagi! Schweizer, ankoraŭ neniun mortemulo estis tiele honorita kiel vi nun! venĝu pro mia patro! (*Schweizer leviĝas.*)

SCHWEIZER. — Granda hetmano! hodiaŭ la unuan fojon vi faris min fera! Ordonu, kie, kiel, kiam mi devas lin bati?

MOOR. — La minutoj estas sanktaj, vi devas rapidi. Elektu al vi la plej indajn el la bando kaj konduku ilin rekte al la kastelo de la nobelo! Eltrenu lin el la lito, se li dormas aŭ se li kuŝas en la brakoj de la volupto; fortrenu lin de la festeno, se li estas ebria; forŝiru lin de la krucifikso, se li preĝante kuŝas antaŭ ĝi genue! Sed mi diras al vi, mi severe memorigas al vi, ne alportu lin al mi malvivan! Kiu eĉ nur gratetos al li la haŭton aŭ difektos al li eĉ unu haron, ties karnon mi disŝiros je pecoj kaj donos ĝin kiel manĝon al malsataj vulturoj! Sendifektan mi devas lin havi, se vi alportos lin sendifektan kaj vivan, vi ricevos milionon rekompence; kun danĝero por mia vivo mi ŝtelos ĝin de reĝo, kaj vi estos libera kiel la aero. Ĉu vi min komprenis? rapidu!

SCHWEIZER. — Sufiĉe, hetmano; — jen mia mano; aŭ vi vidos nin ambaŭ, aŭ neniun. Anĝeloj sufokistoj de Schweizer, iru kun mi! (*Li foriras kun taĉmento.*)

MOOR. — Vi ĉiuj aliaj distriĝu en la arbaro, — mi restas.

AKTO KVINA

SCENO UNUA.

Oni vidas pordojn de multaj ĉambroj. Malluma nokto.

DANIELO, *venas kun lanterno kaj kun vojaĝa pakafeto.*

DANIELO. — Adiaŭ, kara hejma domo! Multon da bona kaj feliĉa mi ĝuis en vi, kiam la formortinta sinjoro ankoraŭ vivis. Mi ploras super viaj ostoj, vi jam longe forputrinta... tion li deziras de maljuna servanto.... La domo estis rifuĝejo de la orfoj kaj haveno de la suferantoj, kaj tiu ĉi filo faris el ĝi neston de mortigistoj.... Adiaŭ, bona planko! kiel ofte la maljuna Danielo vin balaadis.... Adiaŭ, mia kara forno, kun peza koro la maljuna Danielo disiĝas de vi.... Ĉio estis por vi tiel bone konata, — ĝi doloros vin, maljuna Eliezero, sed Dio gardu min per sia boneco kontraŭ trompo kaj ruzo de la malbonulo. Senhava mi ĉi tien venis, senhava mi foriras, sed mia animo estas savita. (*Li volas foriri.*)

(*Francisko en nokta robo rapide enkuras.*)

DANIELO. — Dio, savu min! mia sinjoro! (*Li estingas la lanternon.*)

FRANCISKO. — Perfidita! perfidita! Spiritoj eliris el la tomboj, la regno de la mortintoj, elŝiriĝinte el la eterna dormo, kriegas kontraŭ mi : mortiginto! mortiginto! Kiu tie sin movas?

DANIELO, *kun timo.* — Helpu min, sankta Dipatrino! Ĉu ĝi estas vi, moŝto sinjoro, kiu tiel terure krias tra la ĉambroj, ke ĉiuj dormantoj vekigigas timigite?

FRANCISKO. — Dormantoj? Kiu ordonas al vi dormi? For, ekbruligu lumon! (*Danielo foriras, venas alia servanto.*) Neniu devas

dormi en tiu ĉi horo. Vi aŭdas? Ĉiuj devas maldormi, havi armil-ojn, ĉiuj pafiloj ŝargitaj.... Ĉu vi vidis, kiel ili tie iris mallaŭte sub la arkajoj?

SERVANTO. — Kiu, moŝto sinjoro?

FRANCISKO. — Kiu? Malsaĝulo! Kiu? Tiel malvarme, tiel sen-zorge vi demandas, kiu? Ĝi min ja kaptis kiel ventego! Kiu, azeno! kiu? Spiritoj kaj diabloj! Kioma horo post noktomezo nun estas?

SERVANTO. — La nokta gardisto ĵus ekkriis la duan horon.

FRANCISKO. — Kio? Ĉu tiu ĉi nokto volas daŭri ĝis la tago de la lasta juĝo. Ĉu vi aŭdis nenian tumulton en la proksimeco? nenian bruon de galopantaj ĉevaloj? Kie estas Kar... la grafo, mi volas diri?

SERVANTO. — Mi ne scias, moŝto sinjoro.

FRANCISKO. — Vi ĝin ne scias? Vi ankaŭ apartenas al la bando? Mi lasos elŝiri al vi la koron el post la ripoj kun via malbenita « mi ne scias »! Kuru, venigu la pastron!

SERVANTO. — Moŝto sinjoro!

FRANCISKO. — Vi murmuras? vi ŝanceliĝas? (*La servanto rapide foriras.*) Kio? eĉ almozistoj konspiras kontraŭ mi? Ĉielo kaj infero! Ĉio konspiras kontraŭ mi?

DANIELO, *venas kun lumo.* — Moŝto sinjoro..

FRANCISKO. — Ne! mi ne tremas! Ĝi estis sole sonĝo. La mort-intoj ankoraŭ ne releviĝas. Kiu diras, ke mi tremis, kaj ke mi estas pala? Estas ja al mi tiel facile, tiel bone.

DANIELO. — Vi estas morte pala, via voĉo estas tremanta kaj balbuta.

FRANCISKO. — Mi havas febron. Diru nur, kiam la pastro venos, ke mi havas febron. Mi morgaŭ ellasos al mi sangon, diru al la pastro.

DANIELO. — Ĉu vi ordonos, ke mi gutigu por vi iom da eliksiro de vivo sur sukeron?

FRANCISKO. — Gutigu por mi sur sukeron! La pastro ne baldaŭ venos. Mia voĉo estas tremanta kaj balbuta, donu eliksiron de vivo sur sukero!

DANIELO. — Donu do al mi la ŝlosilojn, mi iros malsupren preni el la ŝranko....

FRANCISKO. — Ne, ne, ne! Restu! aŭ mi iros kune kun vi. Vi vidas, mi ne povas resti sola! mi ja povus, vi vidas... sveni... se mi restos sola. Lasu, lasu! ĝi pasos, restu.

DANIELO. — Ho, vi estas serioze malsana.

FRANCISKO. — Jes, certe, certe! Tio ĉi estas la tuta afero. Kaj malsano konfuzas la cerbon kaj naskas sovaĝajn kaj strangajn songojn. Songoj nenion signifas, ne vere, Danielo? Songoj venas ja el la ventro, kaj songoj nenion signifas.... Mi ĵus havis ridindan songon... (*Li falas svene.*)

DANIELO. — Jesuo Kristo! kio ĝi estas? Georgo! Konrado! Bastiano! Marteno! Donu ja almenaŭ signon de vivo! (*Li skuas lin.*) Mario, Magdaleno kaj Jozefo! rekonsciigu do! Oni povos ankoraŭ diri, ke mi lin mortigis! Dio kompatu min!

FRANCISKO, *konfuze*. — For, for! kial vi min tiel skuas, vi abomeninda skeleto? La mortintoj ankoraŭ ne releviĝas....

DANIELO. — Ho eterna Dia boneco! Li perdis la prudenton.

FRANCISKO, *malforte leviĝas*. — Kie mi estas? Vi, Danielo? Kion mi diris? ne atentu ĉi tion! Mi mensogis, kion ajn mi diris. Venu, helpu al mi min levi! Ĝi estas nur atako de senkonscienco... ĉar mi... ĉar mi... ne sufiĉe dormis.

DANIELO. — Se nur Johano venus! Mi serĉos helpon, mi sendos venigi kuracistojn.

FRANCISKO. — Restu! Sidiĝu apud mi sur la sofon! Tiele! vi estas prudenta homo, bona homo. Mi devas rakonti al vi.

DANIELO. — Nun ne, alian fojon! Mi enlitigos vin, trankvileco estos por vi pli bona.

FRANCISKO. — Ne, mi vin petas, lasu min rakonti al vi kaj ridu

pri mi forte! Vidu, ŝajnis al mi, ke mi havis reĝan festenon, mia koro estis gaja kaj mi kuŝis ebria sur la herbaĵo de la kastela ĝardeno, kaj subite — ĝi estis en la horo de tagmezo — subite... sed mi diras al vi, moku min forte!

DANIELO. — Subite?

FRANCISKO. — Subite fortega tondro trafis mian dormetantan orelon; mi eksaltis tremante, kaj jen estis al mi, kvazaŭ mi vidas, ke la tuta horizonto ekflamiĝis per ruĝa fajro kaj montoj kaj arbaroj fandiĝis kiel vakso en forno, kaj brueganta ventego ekbalais la maron, ĉielon kaj teron... kaj jen eksonis kvazaŭ el kupraj trumpetoj : tero, redonu viajn mortintojn! maro redonu viajn mortintojn! Kaj la nudaj kampoj ekkrevis kaj komencis elŝetadi kraniojn kaj ripojn kaj makzelojn kaj krurojn, kiuj kuniĝis kaj formis homajn korpojn kaj kiel vivanta ventego ekkuris sennombre kaj senfine. Tiam mi ekrigardis supren kaj jen mi vidas, ke mi staras ĉe la malsupro de la tondranta Sinajo, kaj super mi estas tumulto kaj sub mi, kaj supre sur la pinto de la monto sur tri fumantaj seĝoj sidas tri viroj, antaŭ kies rigardo kuris ĉiuj kreitajtoj.

DANIELO. — Tio ĉi estas ja viva bildo de la lasta juĝo.

FRANCISKO. — Ne vere, ĝi estas freneza sensecaĵo? Tiam elpaŝis iu kun vizaĝo kiel la stelplena nokto, li havis en sia mano feran sigelringon, kiun li tenis inter la sunleviĝo kaj sunsubiro, kaj li diris : eterna, sankta, justa, nefalsebla! Ekzistas nur unu vero, ekzistas nur unu virto! Ve, ve, ve al la dubanta vermo! Tiam elpaŝis dua, kiu havis en sia mano brilantan spegulon, kiun li tenis inter la sunleviĝo kaj sunsubiro, kaj li diris : tiu ĉi spegulo estas vero, hipokriteco kaj maskiteco ne teniĝos kontraŭ ĝi. Tiam teruro atakis min kaj ĉiujn homojn, ĉar ni ekvidis vizaĝojn serpentajn kaj tigrajn kaj leopardajn, kiuj elrigardis el la terura spegulo. Tiam elpaŝis tria, kiu havis en sia mano kupran pesilon, kiun li tenis inter la sunleviĝo kaj sunsubiro, kaj li diris : alpaŝu ĉi tien, vi idoj de Adamo, — mi pesas la pensojn en la pesiltaso de

mia kolero, kaj la farojn mi penas per la pesilo de mia furiozeco!

DANIELO. — Dio kompatu min!

FRANCISKO. — Palaj kiel neĝo ĉiuj staris, kun timego batis la atendado en ĉies brusto. Tiam ekŝajnis al mi, kvazaŭ mi aŭdas, ke mia nomo estas vokata la unua el la tondroj de la monto, kaj la cerbaĵo de miaj ostoj frostiĝis en mi, kaj miaj dentoj laŭte ekfrapis. Rapide la pesilo komencis sonori, la monto ektondris, kaj la horoj ekmarŝis unu post alia preter la maldekstra pesiltaso, kaj unu post alia ĵetis tien ian mortan pekon.

DANIELO. — Ho, Dio vin pardonu!

FRANCISKO. — Tion li ne faris! La pesiltaso kreskis ĝis la alteco de monto, sed la dua taso, plena de sango de pardonigo, ĉiam tenis ĝin ankoraŭ alte en la aero. Fine venis maljuna homo, forte klinita de granda suferado, kun mano ĉirkaŭmordita de furioza malsato; ĉies okuloj kun teruro deturniĝis de tiu homo; mi konis la homon. Li detranĉis buklon de siaj arĝentkoloraj haroj, ĵetis ĝin en la tason de la pekoj, kaj jen la taso malleviĝis, malleviĝis subite profunde en la abismon, kaj la taso de pardonigo ekflugis tre alten! Tiam mi ekaŭdis voĉon, sonantan el la fumo de la roko: indulgo, indulgo por ĉiu pekinto de la tero kaj de la abismo! vi sola estas kondamnita! (*Longa silento.*) Nu, kial vi ne ridas?

DANIELO. — Ĉu mi povas ridi, kiam la haŭto froste tremas? Songoj venas de Dio.

FRANCISKO. — Ha fi! Ha fi! ne diru ĉi tion! Nomu min malsaĝulo, superstiĉa, sensenca malsaĝulo! Faru ĉi tion, kara Danielo, mi vin petas, moku min el la tuta koro!

DANIELO. — Songoj venas de Dio. Mi preĝos por vi.

FRANCISKO. — Vi mensogas, mi diras al vi! Iru tuj, kuru, saltu, rigardu, kio estas kun la pastro, diru al li, ke li rapidu, ke li rapidu! sed mi diras al vi, vi mensogas.

DANIELO, *forirante*. — Dio estu favora al vi!

FRANCISKO. — Popolamasa saĝeco, popolamasa timo! Ne estas ja ankoraŭ pruvite, ke la pasintaĵo ne pasis, aŭ ke ekzistas ia okulo tie super la steloj. Hm, hm! Kiu enmurmuris al mi tion ĉi en la orejon? Ĉu tie super la steloj estas iu venĝanto? Ne, ne! Jes, jes! terure io siblas ĉirkaŭ mi: tie supre super la steloj ekzistas iu venĝanto! Iri renkonte al tiu ĉi venĝanto super la steloj ankoraŭ en tiu ĉi nokto! Ne, mi diras. Mizera kaŝangulo, kiun vi volas uzi, por kaŝi vian malkuraĝecon.... Dezerte, servive kaj surde estas tie super la steloj! Se tamen tie estas io pli? Ne, ne, nenio estas! Mi ordonas, kaj tie estas nenio! Se tamen estas? Ve al vi, se ĉio estis kalkulita! se oni prezentos al vi la kalkulon ankoraŭ en tiu ĉi nokto! Kial mi sentas tian froston en miaj ostoj? Morti! kial la vorto min tiel tremigas? Doni kalkulan raporton al la venĝanto tie supre super la steloj... kaj se li estas justa?... Orfoj, vidvinoj, prematoj kaj turmentatoj plore krias al li... kaj se li estas justa? Kial ili suferis, kial vi triumfis super ili?

(*Pastro Moser eniras.*)

MOSER. — Vi lasis min voki, moŝto sinjoro? Mi miregas. La unuan fojon en mia vivo! Ĉu vi intencas moki la religion, aŭ vi komencas tremi antaŭ ĝi?

FRANCISKO — Moki aŭ tremi, depende de tio, kiel vi al mi respondos. Aŭskultu, Moser, mi volas montri al vi, ke vi estas malsaĝulo, aŭ vi rigardas la mondon kiel malsaĝulon, kaj vi respondu al mi. Vi aŭdas? Sub minaco de morto respondu al mi.

MOSER. — Vi vokas pli altan sinjoron al via juĝo, — tiu pli alta iam respondos al vi.

FRANCISKO. — Nun mi volas tion ĉi scii, nun en tiu ĉi minuto, por ke mi ne faru la hontindan malsaĝaĵon kaj en la premo de mizero mi ne klinu min antaŭ la idolo de la popolamaso. Ofte mi kun granda mokado ĉe burgunda vino kriadis al vi: ne ekzistas Dio! Nun mi parolas kun vi serioze, mi diras al vi: nenia Dio

ekzistas! Vi refutos al mi per ĉiaj bataliloj, kiujn vi posedas, sed mi ilin forblovos per unu bloveto de mia buŝo.

MOSEK. — Se vi nur povus tiel same facile forblovi la tondron, kiu kun milionfunta pezo falos sur vian fieran animon! Tiu ĉion-scianta Dio, kiun vi, malsaĝulo kaj malbonulo, volas neniigi interne de lia kreitaĵo, ne bezonas pravigi sin per buŝo de polvo. Li estas tiel same granda en viaj tiranaĵoj, kiel en ia rideto de la venkanta virto.

FRANCISKO. — Treege bone, mia ekleziulo! Tiel vi plaĉas al mi.

MOSEK. — Mi staras ĉi tie en la afero de pli granda sinjoro kaj mi parolas kun iu, kiu estas vermo simile al mi, kaj al kiu mi ne volas plaĉi. Estas vero, ke mi devus esti miraklisto, se mi povus alkonduki vian obstinegan malbonecon al konfeso de humileco; sed se via konvinko estas tiel fortika, kial do vi lasis min voki? Diru do al mi, kial vi lasis min voki en la mezo de la nokto?

FRANCISKO. — Ĉar mi enuas kaj la ŝako min nun ne kontentigas. Mi volas fari al mi amuzon kaj disputi kun eklezia fripono. Per la senenhava timigado vi mian kuraĝon ne venkos. Mi scias tre bone, ke eternecon esperas tiu, al kiu ĉi tie estis ne tre gaje; sed li estos malbele trompita. Mi ofte legis, ke nia esenco estas sole ludo de la sango, kaj kun la lasta guto de sango forfluas ankaŭ la spirito kaj la penso. La spirito partoprenas en ĉiuj malfortaĵoj de la korpo, kiel do ĝi povus ne forperei ĉe la detruigo de la korpo? ne forvaporigi ĉe ĝia putriĝo? Se unu guto da akvo trafos en vian cerbon, via vivo tuj faros halton, kiu prezentos la limon de neestado, kaj la daŭro de tiu stato estas la morto. Sentado estas svingigado de kelkaj kordoj, kaj la rompita fortepiano plu ne sonas. Se mi lasus fordetrui miajn sep kastelojn, se mi rompus ĉi tiun Veneron, tiam la simetrio kaj beleco ĉesus ekzisti. Vidu, tio ĉi estas via senmorta animo!

MOSEK. — Tio ĉi estas la filozofio de via malespero. Sed via

propra koro, kiu ĉe tiu ĉi argumentado kun timega tremado frapas viajn ripojn, kulpigas vin pri mensogado. Tiun ĉi araneaĵon da sistemoj disŝiras la sola vorto : vi devas morti ! Mi elvokas vin, kaj tio ĉi estos la provo : se ankaŭ en la horo de la morto vi staros fortiĉe, se viaj principoj ankaŭ tiam vin ne forlasos, tiam vi gajnos ; se en la horo de la morto atakos vin eĉ la plej malgranda tremo, tiam ve al vi ! vi trompiĝis.

FRANCISKO *konfuzite*. — Se en la horo de la morto min atakos tremo ?

MOSER. — Mi vidis jam multe da tiaj mizeruloj, kiuj ĝis tiu momento kiel forteguloj staris kontraŭ la vero ; sed en la momento de la morto mem forflugas la iluzio. Mi staros ĉe via lito, kiam vi estos mortanta — mi tiel forte dezirus vidi, kiel tirano finas la vivon — mi tiam staros apude kaj mi fikse rigardos al vi en la okulojn, kiam la kuracisto okkaptos vian malvarman kaj malsekan manon kaj apenaŭ trovos la formortantan pulson kaj ekrigardos kaj kun la terura ekmovo de la ŝultro diros al vi : homa helpo estas vana ! Gardu vin tiam, ho gardu vin, ke vi tiam ne havu la mienon de Rikardo aŭ Nerono !

FRANCISKO. — Ne, ne !

MOSER. — Eĉ tiu ĉi « ne » fariĝos tiam plorkrianta « jes ». Interna tribunalo, kiun vi neniam povos subaĉeti per skeptika saĝumado, tiam vekigĝos kaj faros juĝon kontraŭ vi. Sed ĝi estos vekigo, simila al la vekigo de homo vive enterigita en la ventro de la tombejo ; ĝi estos terura sento, simila al la sento de memmortiganto, kiam li faris jam la mortigan baton kaj pentas ; ĝi estos fulmo, kiu per unu fojo flame eklumigos la noktomezon de via vivo ; ĝi estos nur unu ekrigardo ; kaj se vi tiam ankoraŭ staros fortiĉe, tiam mi diros, ke vi gajnis !

FRANCISKO, *maltrankvile paŝante tra la ĉambro tien kaj reen*. — Pastraĉa babilado, pastraĉa babilado !

MOSER. — Tiam la unuan fojon la glavoj de eterneco tratranĉos

vian animon, kaj tiam la unuan fojon tro malfrue. La penso « Dio » vekas teruran najbaron, kies nomo estas « juĝanto ». Vidu, Moor, la vivon de miloj vi havas sur la pinto de via fingro, kaj el milo vi naŭcent-naŭdek-naŭ ŝetis en mizeron. Por esti Nerono, al vi mankas nur la Roma regno, kaj nur Peruo mankas al vi, por esti Pizarro. Nu, ĉu vi pensas, ke Dio permesos, ke unu sola homo en lia mondo regu kiel furiozulo kaj renversu ĉion la supron malsupren? Ĉu vi opinias, ke tiuj naŭcent-naŭdek-naŭ ekzistas nur, por ke vi ilin ruinigu, nur por ke ili estu la pupoj de via satana ludo? Ho, ne pensu ĉi tion! Ĉiun minuton, kiun vi al ili mortigis, ĉiun ĝojon, kiun vi al ili venenis, ĉiun perfektecon, kiun vi al ili baris, li iam ekpostulos de vi, kaj se vi tiam povos respondi, Moor, tiam mi diros, ke vi gajnis.

FRANCISKO. — Nenion plu, eĉ ne unu vorton plu. Ĉu vi deziras, ke mi estu servanto de viaj hipohondriaj kapricoj?

MOSER. — Vidu, la sorto de la homoj troviĝas en terure bela egalpezo. Se la pesiltaso malleviĝas en tiu ĉi vivo, ĝi alte leviĝos en tiu vivo; se ĝi leviĝas en ĉi tiu, ĝi en tiu falos ĝis la tero. Sed kio ĉi tie estis kelktempa suferado, tie fariĝos eterna triumfo; kio ĉi tie estis pasonta triumfo, fariĝos tie eterna, senfina malespero.

FRANCISKO, *sovaĝe alpaŝante al li*. — La tondro vin mutigu, vi spirito de mensogo! Mi elŝiros al vi el la buŝo vian malbenitan langon!

MOSER. — Ĉu vi tiel frue sentas jam la pezon de la vero? Mi ja esprimis al vi ankoraŭ neniam pruvojn. Lasu min alpaŝi al la pruvoj....

FRANCISKO. — Silentu, iru en la inferon kun viaj pruvoj! La animo neniiĝas, mi diras al vi, kaj vi ne respondu al mi kontraŭ tio!

MOSER. — Tiel plorpepas la spiritoj de la abismo, sed la sidanto en la ĉielo balancas la kapon. Ĉu vi pensas, ke de la brako de la redonanto vi savos vin en la dezerta regno de la nenieco? Se vi

flugus en la ĉielon, li tie estos! se vi irus en la inferon, li tie deŝove estos! kaj se vi dirus al la nokto : kaŝu min! kaj al la mallumo : ŝirmu min! tiam la mallumo devos lumi ĉirkaŭ vi, kaj ĉirkaŭ la kondamnito la noktomezo tagiĝos, — via senmorta spirito tamen protestos kontraŭ tiu vorto kaj venkos la blindan penson.

FRANCISKO. — Sed mi ne volas esti senmorta. Li estu, kion li volas, — mi ne malhelpos; sed mi lin devigos, ke li min neniigu, mi incitos lin ĝis furiozeco, ke li neniigu min en la furiozeco. Diru al mi, kio estas la plej granda peko, kiu lin plej furioze kolerigas?

MOSER. — Mi konas nur du tiajn pekojn; sed ne homoj ilin faras, kaj ankaŭ ne homoj por ili punas.

FRANCISKO. — Kiaj estas tiuj du pekoj?

MOSER, *kun akcento*. — Patromortigo estas la nomo de unu, fratormortigo estas la nomo de la dua. Kial vi subite tiel paliĝis?

FRANCISKO. — Kio, maljunulo? ĉu vi havas interligon kun la ĉielo aŭ kun la infero? Kiu tion ĉi diris al vi?

MOSER. — Ve al tiu, kiu ilin ambaŭ havas sur la koro! Pli bone estus al li, se li neniam estus naskita! Sed estu trankvila! Vi ja havas plu nek patron, nek fraton!

FRANCISKO. — Ha! ĉu vi scias nenian alian pekon pli altan? Pri-pensu bone ankoraŭ. Morto, ĉielo, eterneco, kondamno portiĝas en la sonoj de via buŝo, — ĉu vi scias nenian super la diritaj pekoj?

MOSER. — Nenian super ili.

FRANCISKO, *falas sur seĝon*. — Pereo, pereo!

MOSER. — Ĝoju, ĝoju do! rigardu do vin kiel feliĉan! Ĉe ĉiuj viaj krimoj vi estas ankoraŭ sanktulo en komparo kun la patromortiginto. La malbeno, kiu falas sur vin, en komparo kun la malbeno, kiu atendas tiun, estas kanto de amo, la redono....

FRANCISKO, *kun eksalto*. — Iru en la profundon de la tero, vi

strigo! kiu ordonis al vi veni ĉi tien? Iru, mi diras, aŭ mi trapikos vin trae!

MOSER. — Ĉu la pastraĉa habilaĵo povas kolerigi tian filozofon? forblovu do ĝin per la bloveto de via buŝo! (*Li foriras.*)

FRANCISKO, *ĵetadas sin sur sia seĝo tien kaj reen en terura moviĝado.*
Longa silento.

(*Servanto rapide eniras.*)

SERVANTO. — Amalio forkuris, la grafo subite malaperis.

(*Danielo eniras timigita.*)

DANIELO. — Moŝto sinjoro, taĉmento da flamaĵoj rajdantoj galopas malsupren de la altaĵo, ili krias : frakasu, frakasu! la tuta vilaĝo estas alarmita.

FRANCISKO. — Iru, ordonu, ke oni sonorigu ĉiujn sonorilojn, ĉiuj iru en la preĝejon... ĉiuj falu genue... preĝi por mi... ĉiuj malliberuloj estu liberigitaj, al la malriĉuloj mi redonos ĉion duoble kaj trioble, mi... iru do... voku do la konfesprenanton, ke li forbenu al mi miajn pekojn.... Ĉu vi ankoraŭ ne foriris? (*La tumulto fariĝas pli aŭdebla.*)

DANIELO. — Dio pardonu al mi mian pezan pekon! Kiel tion ĉi interkonsentigi? la preĝoj ja ĉiam havis por vi nenian valoron, la prediklibron kaj biblion vi ja ofte ĵetadis al mi sur la kapon, kiam vi trovadis min preĝantan....

FRANCISKO. — Nenion plu pri tio.... Morti! vi vidas? Morti! Fariĝas tro malfrue. (*Oni aŭdas furiozan kriadon de Schweizer.*)
Preĝu do! preĝu!

DANIELO. — Mi ĉiam tion ĉi diradis al vi... vi tiel malestimas la preĝon, sed memoru, memoru! kiam la mizero al iu venas, kiam la akvo venos al la gorĝo, vi fordonos ĉiujn trezorojn de la mondo por unu kristana ĝemeto.... Vi vidas? vi insultadis min! Jen vi havas! Vi vidas?

FRANCISKO, *ĉirkaŭprenas lin forte.* — Pardonu min, kara, ora, amata Danielo, pardonu min! Mi vin vestos de la piedoj... preĝu

do... mi vestos vin kiel por edziĝo... mi... nu preĝu do, mi vin petegas... mi vin petegas genue.... Per la diablo! preĝu do! (*Tumulto en la stratoj. Kriado, bruado.*)

SCHWEIZER, *en la strato*. — Atakegu! mortigu! rompu la murojn! Mi vidas lumon, tie li kredeble estas.

FRANCISKO, *genue*. — Aŭskultu mian preĝon, Dio en la ĉielo! Ĝi estas la unua fojo... kaj plu certe neniam estos.... Aŭdu min, Dio en la ĉielo!

DANIELO. — Mia Dio! Kion vi faras! Tia preĝado estas ja tute malpia!

(*Amasiĝo de homoj.*)

AMASO. — Ŝtelistoj! Mortigistoj! Kiu bruas tiel terure en tiu ĉi noktomeza horo?

SCHWEIZER, *ĉiam en la strato*. — Rebatu ilin, kamarado! Ĝi estas la diablo, kaj li volas preni vian sinjoron. Kie estas Schwarz kun sia taĉmento? Posteniĝu ĉirkaŭ la kastelo. Grimm! Atakegu la baran muron!

GRIMM. — Almetu fajron! Aŭ ni supren, aŭ li malsupren! Mi jetos fajron en liajn salonojn.

FRANCISKO, *preĝas*. — Mi ne estis simpla mortigisto, Dio Sinjoro... mi neniam okupis min pri bagateloj, Dio Sinjoro....

DANIELO. — Dio nin kompatu! Eĉ liaj preĝoj fariĝas pekoj. (*Enflugas ŝtonoj kaj brulaĵoj. La fenestraj vitroj elsaltas. La kastelo brulas.*)

FRANCISKO. — Mi ne povas preĝi... ĉi tie, ĉi tie! (*Frapante sian bruston kaj frunton.*) Ĉio tiel dezerta, tiel sekiĝinta! (*Li leviĝas.*) Ne, mi eĉ ne volas preĝi! tiun ĉi venkon la ĉielo ne havu, tiun ĉi mokon la infero ne faru al mi....

DANIELO. — Jesuo, Mario! Helpu... savu... la tuta kastelo estas en flamoj!

FRANCISKO. — Jen prenu tiun ĉi spadon, rapide! Enpuŝu ĝin al mi de malantaŭe en la ventron, por ke ne venu tiuj buboj kaj ne

faru el mi objekton de sia mokado. (*La brulo plifortiĝas.*)

DANELO. — Dio min gardu! Neniun mi volus tro frue ekspedi en la ĉielon, tiom pli en... (*Li forkuras.*)

FRANCISKO, *rigide rigardante post li, post kelka paŭzo.* — En la inferon, vi volis diri.... Efektive! mi antaŭsentas ion tiuspecan.... (*Freneze.*) Ĉu tio ĉi estas ĝiaj helaj triloj? ĉu vian sibladon mi aŭdas, vi aspidoj de la abismo? ili penetras supren, ili sieĝas la pordon... kial mi tiel timas tiun ĉi trapikantan pinton?... La pordo krakas... falas... nenia saviĝo... Ha! Tiam vi min kompatu! (*Li deŝiras la oran ŝnuron de sia ĉapelo kaj sufokas sin.*)

(*Schweizer kun siaj homoj.*)

SCHWEIZER. — Infera kanajlo, kie vi estas? ĉu vi vidis, kiel ili forkuris? ĉu li havas tiel malmulte da amikoj? Kien la abomeninda besto forrampis?

GRIMM, *puŝetiĝas sur la kadavron.* — Halt'!, kio kuŝas ĉi tie sur la vojo? Donu lumon....

SCHWARZ. — Li aranĝis antaŭvenon. Enmetu viajn glavojn, ĉi tie li kuŝas kiel kadavriĝinta kato.

SCHWEIZER. — Malviva! kio? malviva? malviva sen mi? Mensogo, mi diras al vi! Rigardu, kiel lerte li stariĝos piede! (*Li skuas lin.*) He vi! estas okazo, por mortigi patron.

GRIMM. — Ne lacigu vin vane. Li estas malviva kiel sufokita muso.

SCHWEIZER, *foriras de la kadavro.* — Jes! li ne ekĝojis. Li kadavriĝis kiel rato. Iru returne kaj diru al mia hetmano, ke la kanajlo plu ne vivas, — min li jam plu ne vidos. (*Pafas al si en la frunton.*)

SCENO DUA.

Loko de la lasta sceno de la kvara akto.

LA MALJUNA MOOR *sidas sur ŝtono.* RABISTO MOOR *kontraŭe.*

RABISTOJ *iras tien kaj reen en la arbaro.*

RABISTO MOOR. — Li ne venas ankoraŭ! (*Ekfrapas per la ponardo ŝtonon tiel forte, ke fajreroj elsaltas.*)

MALJUNA MOOR. — Pardonu estu lia puno, — mia venĝo estu duobligita amo.

RABISTO MOOR. — Ne, mi ĵuras per mia kolerega animo! Tio ne estos Mi tion ĉi ne volas. La grandan abomenindan krimon li trenu kun si en la eternecon! Alie por kia celo mi lin mortigus?

MALJUNA MOOR, *kun larmoj.* — Ho mia infano!

RABISTO MOOR. — Kio? vi ploras pri li? ĉe tiu ĉi turo?

MALJUNA MOOR. Kompaton! ho kompaton! (*Forte interplektigas la manojn.*) Nun, en la nuna minuto oni juĝas mian infanon!

RABISTO MOOR, *ektimigite.* — Kiun infanon?

MALJUNA MOOR. — Ha, kia demando ĝi estas?

RABISTO MOOR. — Nenio! nenio!

MALJUNA MOOR. — Ĉu vi venis por moki mian mizeron?

RABISTO MOOR. — Malkaŝema konscienco! Ne atentu mian parolon!

MALJUNA MOOR. — Jes, mi filon turmentis, kaj filo devis min ankaŭ turmenti, ĉi tio estas la fingro de Dio. Ho mia Karolo! mia Karolo! Se vi portigas ĉirkaŭ mi en vesto de paco, pardonu min! ho pardonu min!

RABISTO MOOR, *rapide.* — Li vin pardonas. (*Konsternite.*) Se li estas inda, por esti nomata via filo, li devas vin pardoni.

MALJUNA MOOR. — Ha! li estis tro grandvalora por mi... Sed mi iros al li renkonte kun miaj larmoj, miaj sendormaj noktoj, miaj

turmentaj songoj, mi ĉirkaŭprenos liajn genuojn, mi krios, mi laŭte krios : mi pekis kontraŭ la ĉielo kaj kontraŭ vi, mi ne estas inda, ke vi nomu min patro.

RABISTO MOOR, *tre tuŝita*. — Li estis por vi kara, tiu via dua filo?

MALJUNA MOOR. — Vi tion ĉi scias, ho ĉielo! Kial mi lasis min malsaĝigi per la intrigoj de malbona filo? Mi estis la plej enviinda patro inter ĉiuj patroj inter la homoj. Bele floris ĉirkaŭ mi miaj infanoj, plene de espero. Sed... ho malfeliĉa horo! la malbona spirito eniris en la koron de mia dua filo; mi kredis al la serpento, — perditaj estas ambaŭ miaj filoj! (*Kovras al si la vizaĝon.*)

RABISTO MOOR, *foriras de li malproksimen*. — Perditaj por eterne!

MALJUNA MOOR. — Ho, mi profunde ĝin sentas, kion Amalio al mi diris, la spirito de venĝo parolis el ŝia buŝo. Vane vi etendos viajn mortantajn manojn, por voki filon, vane vi esperos ĉirkaŭpreni la varman manon de via Karolo, kiu neniam staros ĉe via lito....

RABISTO MOOR, *etendas al li la manon kun deturnita vizaĝo*.

MALJUNA MOOR. — Ho, se vi estus la mano de mia Karolo! Sed li kuŝas malproksime en la malvasta domo, li dormas jam per la fera dormo, li neniam aŭdos la voĉon de mia plendo. Ho ve al mi! Morti en la brakoj de fremduĝo... nenian filon plu... nenian filon plu, ĉiu povus fermi al mi la okulojn....

RABISTO MOOR, *en granda ekscito*. — Nun ĝi devas fariĝi.. nun... (*Al la rabistoj.*) Forlasu min!... Kaj tamen — ĉu mi povas redoni al li lian filon? Mi ne povas ja plu redoni al li lian filon! Ne! mi tion ĉi ne faros.

MALJUNA MOOR. — Kio, amiko? Kion vi tie murmuris?

RABISTO MOOR. — Via filo.... jes, maljunulo... via filo... estas perdita por eterne.

MALJUNA MOOR. — Por eterne?

RABISTO MOOR, *en plej granda suferado rigardante al la ĉielo*. — Ho, nur tiun ĉi fojon! ne lasu mian animon malfortiĝi... nur tiun ĉi fojon lasu min teni min fortike!

MALJUNA MOOR. — Por eterne, vi diras?

RABISTO MOOR. — Ne demandu plu! Por eterne, mi diris.

MALJUNA MOOR. — Fremdulo! fremdulo! kial vi elprenis min el la turo?

RABISTO MOOR. — Sed... Se mi nun elkaptus de li benon? se mi elkaptus kiel ŝtelisto kaj forkurus kun la dia akiro? Beno de patro, oni diras, neniam pereas.

MALJUNA MOOR. — Ankaŭ mia Francisko estas perdita?

RABISTO MOOR, *ĝetas sin teren antaŭ li.* — Mi disrompis la riglilojn de via turo, — donu al mi vian benon!

MALJUNA MOOR, *kun doloro.* — Kaj vi devis ekstermi la filon, vi savanto de la patro! Rigardu, Dio neniam laciĝas en la kompateco, kaj ni, mizeraj vermoj, iras dormi kun nia kolero. (*Li metas sian manon sur la kapon de la rabisto.*) Estu tiom feliĉa, kiom vi estos kompatema!

RABISTO MOOR, *leviĝante kvietanime.* — Ho, kie estas mia fortikeco? Miaj tendenoj malstreĉiĝas, la ponardo falas el miaj manoj.

MALJUNA MOOR. — Kiel belega ĝi estas, kiam fratoj vivas en konsento inter si, kiel la roso, kiu falas de Hermono sur la montojn de Ciono. Penu meriti tiun ĉi dolĉegan senton, tiam la anĝeloj de la ĉielo serĉos ĝojon en la lumo de via majesteco. Via saĝo estu la saĝo de grizaj haroj, sed via koro — via koro estu la koro de senkulpa infaneco.

RABISTO MOOR. — Ho donu al mi antaŭguston de tiu feliĉo — kisu min, dia maljunulo!

MALJUNA MOOR, *kisas lin.* — Pensu, ke ĝi estas kiso de patro, kaj mi pensos, ke mi kisas mian filon. Ĉu vi scias plori?

RABISTO MOOR. — Mi imagis al mi, ke ĝi estas kiso de patro! Ve al mi, se ili nun lin alkondukus!

(*La taĉmentanoj de Schweizer venas en muta malĝoja procesio kun klinitaj kapoj kaj deturnitaj vizaĝoj.*)

RABISTO MOOR. — Ho ĉielo! (*Li timiĝite paŝas malantaŭen, penante*

sin kaŝi. Ili pasas preter li. Li rigardas flanken. Profunda silento. Ili haltas.)

GRIMM, *kun malgaja tono*. — Mia hetmano! (*Rabisto Moor ne respondas kaj retiriĝas.*)

SCHWARZ. — Kara hetmano! (*Rabisto Moor retiriĝas pluen.*)

GRIMM. — Ni estas senkulpaĵ, mia hetmano!

RABISTO MOOR, *ne rigardante ilin*. — Kiu vi estas?

GRIMM. — Vi ne rigardas nin? Ĝi estas ni, viaj fidelaj.

RABISTO MOOR. — Ve al vi, se vi estis fidelaj al mi!

GRIMM. — Ni alportas al vi la lastan adiaŭon de via sklavo Schweizer, — li jam neniam revenos, via sklavo Schweizer.

RABISTO MOOR, *kun eksalto*. — Sekve vi lin ne trovis?

SCHWARZ. — Ni lin trovis malvivan.

RABISTO MOOR, *ĝoje eksaltante*. — Dankon al vi, reganto de ĉiuj aferoj! Ĉirkaŭprenu min, miaj infanoj! Kompato estu de nun nia devizo. Sekve ankaŭ tio ĉi pasis, — ĉio pasis.

(*Novaj rabistoj. Amalio.*)

RABISTOJ. — Ho he! ho he! kaptaĵo, belega kaptaĵo!

AMALIO, *kun disflugantaj haroj*. — La mortintoj, ili diras, releviĝis sub la efiko de lia voĉo... mia onklo viva, en tiu ĉi arbaro... Kie li estas? Karolo! Onklo! Ha! (*Ĵetas sin al la maljunulo.*)

MALJUNA MOOR. — Amalio! Mia filino! Amalio! (*Premas ŝin en siaj brakoj.*)

RABISTO MOOR, *resaltante*. — Kiu metas tiun ĉi bildon antaŭ miajn okulojn?

AMALIO, *forsaltas de la maljunulo, alsaltas al la rabisto kaj ravite ĉirkaŭprenas lin*. — Mi lin havas, ho steloj! Mi lin havas!

RABISTO MOOR, *elŝirante sin, al la rabistoj*. — Ni tuj marŝu for! La satano min elperfidis!

AMALIO. — Fianĉo, fianĉo, vi deliras! Ha! De ravo! Kial mi estas tiel sensenta, meze en la kapturna feliĉego mi estas tiel malvarma?

MALJUNA MOOR, *suprensaltante de la seĝo*. — Fianĉo? Filino! Filino! Fianĉo?

AMALIO. — Eterne lia! eterne, eterne, eterne mia! Ho vi potencoĝ de la ĉielo! Deprenu de mi tiun ĉi ŝarĝegon de mortiga feliĉego, ke mi ne pereu sub ĝia premo!

RABISTO MOOR. — Forŝiru ŝin de mia kolo! Mortigu ŝin! mortigu lin! min! ĉion! La tuta mondo pereu! (*Li volas forkuri.*)

AMALIO. — Kien? kio? Amo.... eterneco.... feliĉego, senfineco! kaj vi forkuras?

RABISTO MOOR. — For, for! Plej malfeliĉa el ĉiuj fianĉinoj! Rigardu mem, demandu mem, aŭskultu! Plej malfeliĉa el ĉiuj patroj! Lasu min forkuri de ĉi tie por ĉiam!

AMALIO. — Tenu min! pro la sankta Dio, tenu min! Fariĝas tia malluma nokto antaŭ miaj okuloj.... Li forkuras!

RABISTO MOOR. — Tro malfrue! Vane! Via malbeno, patro.... Pri nenio plu min demandu! mi estas... mi... via malbeno... via supozita malbeno!... Kiu min allogis ĉi tien? (*Li ekpaŝas kun eltirita spado kontraŭ la rabistojn.*) Kiu el vi min allogis ĉi tien, vi kreitaĵoj de la infero? Pereu do, Amalio! Mortu, patro! Mortu per mi la trian fojon! Ĉi tiuj viaj savintoj estas rabistoj kaj mortigistoj! Via Karolo estas ilia hetmano! (*La maljuna Moor falas malviva.*)

Amalio staras muta kaj rigida kiel statuo. La tuta bando profunde silentas.

RABISTO MOOR, *alkurante al kverko*. — La animoj de tiuj, kiujn mi sufokis meze en ilia ebrieco de amo, de tiuj, kiujn mi frakasis en la sankta dormo, de tiuj, kiujn.... ha, ha, ha! Ĉu vi aŭdas, kiel la pulvoturo krakas super la litoj de akuŝantinoj? Ĉu vi vidas, kiel la flamoj atakas la lulilojn de suĉinfanoj! Ĝi estas edziĝofestaj torĉoj, ĝi estas edziĝofesta muziko.... Ho, li ne forgesas, li scias interligi... tial for de mi, feliĉego de amo! tial la amo fariĝas por mi turmentego! Tio ĉi estas redono!

AMALIO. — Ĝi estas vero! Reganto en la ĉielo, ĝi estas vero! Kion mi faris, mi senkulpa ŝafido? Ĉi tiun mi amis!

RABISTO MOOR. — Ĝi estas pli, ol kiom homo povas elteni. Mi aŭdis ja, kiel la morto fajfis kontraŭ mi el pli ol mil tuboj, kaj tamen mi ne cedis eĉ unu paŝon, — ĉu nun nur mi lernos tremi kiel virino? tremi antaŭ virino? Ne, virino ne ŝancelos mian fortikecon! Sangon, sangon! ĝi estas nur kunpuŝiĝo kun virino. Sangon mi devas drinki, kaj ĉio pasos. (*Li volas forkuri.*)

AMALIO, *ĵetas sin al lia kolo.* — Mortigisto! diablo! Mi ne povas vin forlasi, anĝelo!

RABISTO MOOR, *forĵetas ŝin de si.* — For vi, malica serpento, vi volas moki furiozulon, sed mi kontraŭstaras al la tirano fatalo... kio, vi ploras? Ho vi malicaj, malbonaj steloj! Ŝi ŝajnigas kvazaŭ ŝi ploras, kvazaŭ pri mi ploras iu animo! (*Amalio ĵetas sin al lia kolo.*) Ha, kio ĝi estas? Ŝi ne kraĉas sur min, ne forpuŝas min de si.... Amalio, ĉu vi forgesis? Ĉu vi scias, kiun vi ĉirkaŭprenas, Amalio?

AMALIO. — Mia sola, nedisigebla!

RABISTO MOOR, *en ekstaza feliĉego.* — Ŝi min pardonas, ŝi min amas! Mi estas pura, kiel la ĉiela etero, ŝi min amas! Kun ploro mi dankas vin, kompatanto en la ĉielo! (*Li falas genue kaj ploras forte.*) La paco de mia animo revenis, la turmentego finiĝis, la infero plu ne ekzistas... Vidu, ho, vidu, la infanoj de la lumo ploras ĉe la kolo de la plorantaj diabloj... (*Levigante, al la rabistoj.*) Nu, ploru do ankaŭ! Ploru ploru, vi estas ja tiel feliĉaj.... Ho Amalio, Amalio, Amalio! (*Li alpremiĝas al ŝia buŝo, ili restas en muta ĉirkaŭpreno.*)

UNU RABISTO, *kolere elpaŝante.* — Haltu, perfidulo! Tuj forpuŝu tiun ĉi brakon aŭ mi diros al vi unu vorton, de kiu ekbruegos en viaj oreloj kaj viaj dentoj ekfrapos de teruro! (*Li etendas la glavon inter ambaŭ.*)

MALJUNA RABISTO. — Rememoru la Bohemajn arbarojn! Vi aŭdas? vi ŝanceliĝas? la Bohemajn arbarojn memoru! Malfidelulo, kie estas viaj ĵuroj? Ĉu tiel facile oni forgesas vundojn? Kiam ni

oferis por vi feliĉon, honoron kaj vivon, kiam ni staris kiel muroj, kiam ni kaptis kiel ŝildoj la batojn, kiuj celis vian vivon, ĉu vi tiam ne levis la manon por fera ĵuro, ĉu vi ne ĵuris, ke vi neniam nin forlasos, kiel ni vin ne forlasis? Senhonorulo! Ĵurrompinto! Ĵi volas defali de ni, ĉar ia senvalora knabino plore blekas?

TRIA RABISTO. — Kia abomeninda ĵurrompo! La spirito de la oferita Roller, kiun vi elvokis kiel atestanton el la regno de mortintoj, ruĝiĝos pro via malkuraĝeco kaj armita leviĝos el sia tombo, por fari al vi punon.

LA RABISTO, *en tumulta malordo, nudigante siajn cikatrojn*). — Rigardu ĉi tien, rigardu! Ĉu vi konas ĉi tiujn cikatrojn? Vi estas nia! per la sango de nia koro ni aĉetis vin kiel servutulon; vi estas nia, eĉ se la ĉefanĝelo Miĥaelo komencus pro ĉi tio pugnobatadon kun Moloĥo! Mars' kun ni! Ofero por ofero! Amalio por la bando!

RABISTO MOOR, *forlasante la manon de Amalio*. — Finiĝis! Mi volis returniĝi kaj iri al mia patro, sed la reganto en la ĉielo diris, ke tiel ne estu. (*Malvarme.*) Sencerba malsaĝulo mi estas; kial do mi volis reveni? Granda pekulo neniam povas reveni, tion mi povis scii jam de longe.... Estu trankvila, mi vin petas, estu trankvila! tiel ja estas juste. Mi ne volis tiam, kiam Li min serĉis; nun, kiam mi Lin serĉas, Li ne volas; ĉu povas esti io pli prava? Ne levu tiel viajn okulojn... Li ja min ne bezonas. Ĉu Li ne havas sufiĉege da kreitaĵoj? Se unu estos perdita, ne estas ja io grava por Li, kaj tiu unu estas mi. Venu, kamaradoj!

AMALIO, *penas lin reteni*. — Haltu, haltu! Unu baton! unu mortigan baton! Denove forlasita! Eltiru vian glavon kaj kompatu min!

RABISTO MOOR. — La kompato forkuris al la ursoj, — mi vin ne mortigos!

AMALIO, *ĉirkaŭprenante liajn genuojn*. — Ho, pro la sankta Dio! En la nomo de ĉiu kompatemeco! Mi ja ne volas plu amon, mi

scias ja bone, ke tie supre niaj steloj malamike forkuras unu de la alia, — nur pri morto mi petas! Forlasita, forlasita! Pripensu la tutan plenan terurecon de tiu ĉi esprimo! Mi ne povas tion ĉi elporti. Vi vidas ja, ke neniam virino povus tion ĉi elporti. Nur pri la morto mi petas! Vidu, mia mano tremas! Mi ne havas la kuraĝon, por mem trapiki min. Min timigas la brilanta akraĵo, — por vi ĝi estas ja afero tiel facila, tiel facila, vi estas ja majstro en mortigado, elliru vian glavon, kaj mi estos feliĉa!

RABISTO MOOR. — Ĉu vi sola volas esti feliĉa? For, mi ne mortigas virinon!

AMALIO. — Ha, sufokisto! vi taŭgas nur por mortigi feliĉulojn, — tiujn, kiuj estas lacigitaj de la vivo, vi preterpasas! (*Ŝi rampas al la rabistoj.*) En tia okazo vi kompatu min, vi lernantoj de la ekzekutisto! El viaj okuloj elrigardas tia sangavida kompatato, ke ĝi estas konsolo por malfeliĉulo. Via majstro estas vanta, malkuraĝa fanfaronisto.

RABISTO MOOR. — Virino, kion vi diras? (*La rabistoj sin deturnas.*)

AMALIO. — Neniu amiko? eĉ inter ĉi tiuj neniu amiko? (*Ŝi levigas.*) Nu, tiam Didono instruu min morti! (*Ŝi volas foriri, unu rabisto celas kontraŭ ŝin.*)

RABISTO MOOR. — Halt'! Ne kuraĝu permesi al vi! La amatino de Moor devas morti nur de la mano de Moor! (*Li ŝin mortigas.*)

RABISTO. — Hetmano! hetmano! Kion vi faris? Ĉu vi frenezigiĝis?

RABISTO MOOR, *rigardante la kadavron per rigidaj okuloj.* — Ŝi estas trafita! ankoraŭ unu momenta konvulsio, kaj ĉio estos finita.... Nu, rigardu do! Ĉu vi havas ankoraŭ ion por postuli? Vi oferis al mi vivon — vivon, kiu plu ne apartenis al vi, vivon plenan de abomenaĵoj kaj malhonoro, — mi buĉis por vi anĝelon. Nu, rigardu do bone! Ĉu vi nun estas kontentaj?

GRIMM. — Vi pagis vian ŝuldon kun procentego. Vi faris, kion neniu homo farus por sia honoro. Nun venu pluen!

RABISTO MOOR. — Tion vi diras? Ne vere, la vivo de sanktulino por la vivo de kanajloj estas ŝanĝo ne egala? Ho, mi diras al vi, se ĉiu el vi irus al la ekzekutejo kaj lasus deŝiri al si per ardanta pinĉilo unu pecon da karno post alia, kaj la turmentego daŭrus dek-unu somerajn tagojn, ĝi ne egalpezus tiujn larmojn. (*Kun maldolĉa rido.*) La cikatroj, la Bohemaj arbaroj! Jes, jes! ĉi tio kompreneble devis esti pagita.

SCHWARZ. — Trankviliĝu, hetmano! Venu kun ni, ĉi tiu vidaĵo ne estas por vi. Konduku nin pluen!

RABISTO MOOR. — Atendu, ankoraŭ unu vorton, antaŭ ol ni iros pluen. Atentu, vi malbonavidaj servistoj de miaj barbaraj ordonoj, — de la nuna momento mi ĉesas esti via hetmano. Kun honto kaj abomeno mi formetas ĉi tie ĉi tiun sangan ordonbastonon, sub kiu vi sentis vin rajtigataj fari krimojn kaj makuli la ĉielan lumon per agoj de mallumo. Iru dekstren kaj maldekstren — de nun ni neniam havos inter ni ion komunan.

RABISTOJ. — Ha, malkuraĝulo! kie estas viaj altflugaj planoj? Ĉu ili estis sapaj vezikoj, kiuj krevas sub la ekspiro de virino?

RABISTO MOOR. — Ho, kia malsaĝulo mi estas, ke mi esperis plibeligi la mondon per teruraĵoj kaj fortikigi la leĝojn per kontraŭleĝaĵoj! Mi nomis ĝin venĝo kaj praveco! Mi arogis al mi, ho Dia forto, forakrigi la breĉetojn de via glavo kaj rebonigi vian partiecon... sed — ho vanta infaneco — nun mi staras ĉe la rando de terura vivo, kaj plorkriante kaj dentofrapante mi nun ekscias, ke du tiaj homoj, kiel mi, ruinige renversus la tutan konstruon de la morala mondo. Pardonu, pardonu la knabon, kiu volis sin enmiksi en viajn aferojn, — nur al vi apartenas la venĝo. La manon de homo vi ne bezonas. Estas vero, ke mi jam ne havas plu la povon rebonigi la pasintaĵon; jam restas difektita, kio estis difektita; kion mi renversis, tio jam neniam leviĝos; sed restis al mi ankoraŭ io, per kio mi povas repaciĝi kun la ofenditaj leĝoj kaj resanigi la skuitan ordon Ĝi bezonas oferon — oferon, kiu videbligus ĝian

netuŝeblan majeston antaŭ la okuloj de la tuta homaro; tiu ĉi ofero estas mi mem. Mi mem devas morti pro la difektita ordo.

RABISTOJ. — Forprenu de li la spadon — li volas sin mortigi.

RABISTO MOOR. — Ho vi malsaĝuloj, kondamnitaj al eterna blind-eco! Ĉu vi pensas, ke pekegoj povas esti estingataj per pekego? Ĉu vi pensas, ke la harmonio de la mondo ion gajnu de tia malpia dissoneco? (*Li ĵetas al ili malestime siajn batalilojn antaŭ la piedojn.*) Ili havu min vivan. Mi iras mem transdoni min al la manoj de la justeco.

RABISTOJ. — Enĉenigu lin! Li freneziĝis!

RABISTO MOOR. — Ne, ĉar mi dubas, ke ĝi pli aŭ malpli frue min trovos, se tion volas la supraj fortoj. Sed povus okazi, ke ĝi kaptus min dormantan, aŭ atingus min forkurantan, aŭ akirus min per forto kaj glavo, — kaj tiam mi perdus eĉ tiun solan meriton, ke mi propravole mortis por ĝi. Por kio mi, simile al ŝtelisto, plue kaŝus vivon, kiu jam antaŭ longe laŭ la decido de la ĉielaj gardantoj estas forprenita de mi?

RABISTOJ. — Lasu lin, li iru! Ĝi estas manio de grandhomeco. Li volas fordoni sian vivon pro vanta admirado.

RABISTO MOOR. — Oni povus min admiri pro tio. (*Post kelka meditado.*) Mi rememoras, ke venante ĉi tien mi parolis kun iu malriĉa mizerulo, kiu laboras por taga pago kaj havas dekunu vivajn infanojn.... Oni anoncis, ke oni donos mil ludorojn al tiu, kiu liveros vivan la grandan rabiston. Tiu malriĉulo povas ricevi helpon. (*Li foriras.*)

Kolekto de « LA REVUO » :

Aspazio , tragedio en kvin aktoj, de A. SVJENTOHOVSKI el pola lingvo tradukis D ^o LEONO ZAMENHOF. Unu volumo in-8, 157-paĝa.	6 »
Halka , opero en kvar aktoj, teksto de W. WOLSKI, el pola lingvo tradukis ANTONI GRABOWSKI. Unu volumo in-8, 38-paĝa.	3 »
Imenlago , novelo de THEODOR STORM, tradukis ALFRED BADER. Unu volumo in-8, 33-paĝa (elderpita)	» »
Kaatje , kvarakta teatraĵo de PAUL SPAAK, el flandra lingvo tradukis D ^o W. VAN DER BIEST. Unu volumo in-8, 111-paĝa	6 »
La Faraono , romano de PRUDS, tradukis D ^o K. BEIJS. Tri volumoj in-8, 194-238-191-paĝaj (kune)	24 »
La esploroj faritaj de scienculoj, la eltrovo de antikvaj monumentoj, kaj precipe la decifrado de l' hieroglifaj skribtaĵoj, revivigis iamaniere, post kvardek jarcentoj, la enterigitan gloron de l' Faraonaj tempoj. Dank'al tiuj scienculoj, la historio, moroj, kaj ĉe la intima vivado de tiu fama popolo, estas nun de ni konataj : nur restis, ke iu genia romanverkisto kunarangu kaj konkretigu la historiajn faktojn por transporti nin en tiun misterplenan epokon. Tion genie faris la glora verkisto PRUS, kaj lian verkon genie tradukis la nemalpli glora esperanta stilisto : K. Bein (Kabe).	
La Rompantoj , kvin monologoj verkitaĵ de F. PUJULA-VALJÈS. Unu volumo in-8, 44-paĝa. Kun ilustraĵoj	2 »
Laŭroj , kolekto de premilitaj verkoj en la unua konkurso de « La Revuo ». Unu volumo in-8, 138-paĝa.	6 »
Makbeto , kvinakta dramo de SHAKESPEARE, tradukis D ^o LAMBERT. Unu volumo in-8, 123-paĝa.	6 »
Mistero de Doloro , dramo de ABRA GUAL, el kataluna lingvo tradukis F. PUJULA-VALJÈS. Unu volumo in-8, 96-paĝa.	4 »

Literaturo :

La fundo de l' mizero , de VACLAV SIEROŠEVSKI, el pola lingvo tradukis D ^o KABE. Unu volumo in-16, 88-paĝa	1 50
La interrompita kanto , de S ^{ino} ORZESZKO, el pola lingvo tradukis D ^o KABE. Unu volumo in-16, 79-paĝa.	1 50
Vojaĝo interne de mia ĉambro , de MAISTRE, el franca lingvo tradukis SAM. MEYER. Unu volumo in-16, 58-paĝa.	1 50

Oni petu la plenan katalogon

Oni aldonu al la anoncitaĵ prezoj la **tempan pligrandigon anoncitan** sur la **Plena Katalogo** — senpage sendate al petantoj — kaj la **sendokostojn**.

Pri la

“ Esperantista Centra Librejo ”

Société anon. à cap. pers. variables. R. C. Seine 40.422.

51, rue de Clichy, PARIS (9e).

FONDO KAJ CELO

Multaj Esperantaj libroj, el kiuj preskaŭ ĉiuj verkoj de nia Majstro D^{ro} L. L. Zamenhof, estis eldonitaj de la pariza Librejo Hachette, kiu dum 1919 vendis la plenan stokon de tiuj libroj kun la eldonrajtoj al la Esperantista Centra Librejo, por ke ĉi tiu librejo daŭrigu ilian disvendadon kaj publikigadon por la plej bona profito de Esperanto.

Tiu multvalora stoko konsistas, krom la verkoj de nia Majstro kaj plej ŝatataj kaj uzataj lernolibroj por Francoj, el riĉega kolekto da literaturaj kaj sciencaj verkoj. Tiuj libroj do interesas la Esperantistojn de ĉiuj nacioj.

La Esperantista Centra Librejo, kiu ilin eldonas nun, estas anonima societo kun varieblaj kapitalo kaj membraro. Ĝi akceptas kiel anojn nur Esperantistojn, el kiuj ajn landoj, kaj priokupiĝas antaŭ ĉio pri la sukceso de Esperanto, disdonante al ĝiaj helpantoj nur honestajn profitojn.

Esperantistoj, helpu ĝin! Ĝi akceptos ĉiam, kun multe da dankoj, la adeptojn aŭ aprobantojn, kiuj bonvolos doni al ĝi, per aĉeto de kelkaj akcioj (dek minimume), sian bonkoran helpon.

La prezo de la akcioj estas fiksita nur po Fr. 25. Oni petu tiucele, aliĝilon kaj statuton.

Katalogo kaj Aligilo estas sendataj senpage.